

HDK-VALAND – HÖGSKOLAN FÖR KONST OCH DESIGN

TORDIVELLEN FLYR TIL SÁPMI

Författare:	Kirsten Ellen Marie Hætta
Arbetets titel:	Tordivelen flyr til Sápmi.
Program:	<i>Konstnärligt magisterprogram i Litterär översättning, 60 hp</i>
Kurs:	OLIT04, Examensarbete i litterär översättning: Översättningssamtalet och offentligheten, 15 hp
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	HT 2023
Handledare:	Anne Wuolab
Extern diskutant:	Jennifer Hayashida
Examinator:	Niclas Hval

Eadni ja áhčái

“Buot heakkalaččat gullet oktii”

Abstract

This is an essay about translating from Norwegian to North Saami, from my second language to my mother tongue. A novel by Maria Gripe from 1979, about flowers, food and furniture. And about playing chess over the phone. This is a description of my attempt at bringing all the excitement I as a teenager experienced with this book, to life in North Saami. How to bring tropical insects, that are signs of what future is bringing, into the cold arctic home of my own language.

Keywords: translation, North Saami, young readers,

Innhold

Abstract	2
Tilfeldigheter, finnes de?.....	3
Vårt daglige brød.....	5
Min søsters herbarium	8
Bibel, ordbok og google	12
Sengebenken og andre arvemøbler.....	15
Å snøvle på samisk.....	16
Hviskeleken.....	21
Sjakk matt.....	22
Brevene.....	23
“Fuglan veit”	26
Jeg støtter meg på svensken	27
Avslutning	29
Kildeliste	30
Appendix: Oversettelse til nordsamisk av “Tordivelen flyr i skumringen”	32

Tilfeldigheter, finnes de?

Livet består av en rekke hendelser. En del er merkelige enn andre og kalles tildragelser. En del er nøye planlagt av oss selv eller andre, de er styrt av en vilje og kalles handlinger eller bedrifter. Men en del begivenheter synes verken å være styrt av viljen eller fornufter, de skjer helt uventet, overraskende, uforutsett. Vi kaller dem tilfeldigheter eller slumpetreff, men vi vet ingenting om dem.¹

Er det tilfeldig at jeg sitter og skriver på en magisteroppgave om oversetting? Eller er det forutbestemt?

I andre halvdel av koronaåret 2020 blir jeg oppfordret av en venninne til å søke på et studium i litterær oversetting i Gøteborg. Det er en once-in-a-lifetime sjanse. Fordi det er på samisk.

Jeg må søke, fordi jeg ganske lenge har sutret over at det oversettes lite litteratur til samisk. I søknaden skal man legge ved en egen oversettelse av skjønnlitteratur. Jeg har oversatt en god del tekster i løpet av et 20-årig arbeidsforhold som språkkonsulent for hjemkommunen, men skjønnlitteratur?

Nei.

Jeg ser på universitetets nettside, og vurderer kriteriene. Det ser greit ut. Det er bare et problem. Jeg har ingen oversetting av en litterær tekst. Jeg har selvfølgelig oversatt mengder med sider i min jobb i kommunen, men det er tørre saksdokumenter beregnet på politikere som skal gjøre viktige vedtak for kommunens innbyggere. Jeg har også oversatt innhold på nettsider, men der er det også viktig å holde seg unna et altfor blomstrende språk, men presentere informasjon og fakta punktvis.

---

¹ Gripe, Maria (1979). *Tordivelen flyr i skumringen* 2. opplag 1991 s.7

Jeg bestemmer meg.

Jeg skal oversette et kapittel av en av mine favorittbøker fra da jeg var tenåring. Det er ikke så vanskelig å velge. Boka har kommet til meg flere ganger i løpet av livet mitt. Jeg går ned i kjellerstuen og leter etter boka i mine bokhyller. Jeg finner den ikke! Jeg mente å ha et system, alfabetisk etter forfatters etternavn!

Men så, er det akkurat som om boka hvisker til meg, og jeg snur meg mot høyre. Der står den, sammen med Agnes Cecilia og Skyggen over steinbenken. I et eget system med bøker av Maria Gripe.

Boka er gammel, sidene er gulnet, de føles sprø. Jeg kjenner en plutselig glede over å holde mitt gamle eksemplar av *Tordivelen flyr i skumringen* i hånden. Selv om den er en tykk bok, er den ikke tung.

Min venninne minner meg om søknadsfristen. «Jeg holder på», svarer jeg.

Allerede det første ordet gir meg utfordringer. Tordivel. Hva er tordivel på samisk? Jeg leter i ordbøkene på nett, og får et treff i artsdatabanken². Ruovdegáranas. Jeg smaker på ordet. Jeg vurderer ordet gobbá. Det nordsamiske ordet for bille. Gobbá girdá gerbmosis. Det er vakkert bokstavrim i alle fall. Men, jeg føler at gobbá blir for anonymt i dette tilfellet. Jeg faller på å la det stå uoversatt enn så lenge. Tordivel girdá gerbmosis.

Og det bare fortsetter. I første avsnitt kommer ordene på rekke og rad. Hendelser, tildragelser, handlinger, bedrifter, tilfeldigheter og slumpetreff. Jeg bare stirrer på substantivene som jeg ikke har noen som helst forslag til hvordan jeg skal oversette. Jeg har bare et substantiv og

---

² Artsdatabanken er en nasjonal kunnskapsbank på internett om naturmangfoldet i Norge.

ingen synonymer. Søknadsfristen nærmer seg. Det går raskere når jeg treffer mine venner i boken, David, Annika og Jonas. Det er ikke vanskelig å få de til å snakke samisk.

Tilfeldighetene følger meg fra jeg bestemmer meg og frem til nå. Små tegn dukker opp hele tiden. Det er riktig det du gjør, forteller de meg. Disse tegnene har kan hende vært der hele tiden, men at jeg først nå blir lydhør overfor dem.

Vårt daglige brød

I boken steker David “små hackade biffar med løk”. I den norske oversettelsen er middagsmaten “små karbonader med løk til”³. Mitt forslag til nordsamisk er “biERGogáhkožiid, cáhpan ja bassán lávkki”⁴. I tekstsamtalen diskuterte vi om “små hackade biffar” er det samme som “små karbonader”, og hvordan det påvirker oversetteren når hen skal velge et ord på nordsamisk. Skal man bestrebe seg på finne det eksakte begrepet, som dekker ordet i originalen perfekt, slik at man virkelig ser den “hackade biffen” for sitt indre øye, eller rekker det å gjenskape måltidet til noe som gir stemningen? Det kan hende at det er duften av stekt løk som leder leseren rett inn i opplevelsen som forfatteren slår an tonen til. Vi funderer om «hackade biffar» er en stedegen rett for området handlingen utspiller seg i. Oversettelser tilhører målkulturen. Venuti⁵ skriver at målet med oversetting er å gjøre noe i den ene kulturen til noe som er gjenkjennbart i den andre, det vil si målkulturen. I mitt tilfelle de som leser nordsamisk. Skal jeg kalle middagsmaten for *gurpi*⁶ da? Er gurpi så knyttet til

---

³ Gripe, Maria (1979). *Tordivelen flyr i skumringen* 2. opplag 1991 s. 35

⁴ «Små kjøttkaker, oppskåret, stekt løk»

⁵ Venuti, Lawrence (1995). *The Translator's Invisibility: A History of Translation*, London: Routledge

⁶ Gurpi er samisk navn på en større kjøttkake av kvernet reinkjøtt, ofte formet avlang og noe flatttrykt. Den er rullet inn i noe som heter leavssusbuoidi på nordsamisk. Leavssus er fett som ligger rundt nettmagen til reinen. Gurpi blir etter dette røkt. Når man skal spise gurpi, skjærer man det i skiver og steker lett i panne, eller griller over bål.

geografi og kultur at det er lite sannsynlig at det kunne vært på middagsbordet hos en hardtarbeidende komponist og hans sønn i Ringaryd i Småland? Jeg tygger videre på den.

Hvordan gjør man med den uoversettelige maten? Spiser den slik den er?

Inga Ravdna Eiras *Doggi lággá*⁷ «Blodpølserap» synes jeg er et godt eksempel på dette.

doggi doggi	maŋŋebuoidi maŋŋebuoidi	doggi doggi
lággá lággá	maŋŋebuoidi maŋŋebuoidi	lággá lággá
doggi lággá	maŋŋebuoidi	sáhpposat sáhpposat
lággá doggi		sáhpposat
lággá doggi	leavssus leavssus leavssus	sáhppo sáhppo sáhpposat
doggi doggi		sáh sáh sáhpposat
lággá lággá	čeaksa čeaksa čeaksa	sáhpposat
leavssus leavssus	čalmmas čalmmas čalmmas	maŋŋebuoidi
gahparus	čeaksa čalmmas	maŋŋebuoidi
	čeaksa čalmmas	maŋŋebuoidi
	gahparus gahparus gahparus	maŋŋebuoidi
		doggi lággá
		lággá doggi
		leavssus leavssus
		gahparus gahparus

Diktet ser ut som et trylleformular, sim sala bim. Om man i tillegg ikke kjenner til nordsamisk matkultur med blodpølser, så ser dette ut som noe fra eventyrfortellinger og magiens verden.

---

⁷ Eira, Inga Ravna (2019). *Gáhttára Idit Vokterens Morgen The Guardian's Dawn*, s 22

Forfatteren har selv oversatt diktet til norsk, med de anatomiske begrepene på reinens mager og tarmer. I den engelske oversettelsen er ikke *doggi lágga* oversatt.

Hva gjør det med rytmen og allitterasjonen i diktet når *doggi* blir til *løypemage* og *lágga* blir til *blindtarm*? Det faller litt sammen. Og noe av magien forsvinner.

Harald Gaski skriver i tidsskriftet *Mellom* om det uoversatte diktet i *Beaivi, Áhčážan* av Nils Aslak Valkeapää, diktet som omtales som nr. 272⁸. En god del av diktet består av navn på reinsdyr, som beskriver blant annet alder, kjønn, farge og gevir. Disse spesialtermene finnes ikke på norsk, eller engelsk for den saks skyld. Om det skulle vært oversatt, ville man måtte ha brukt mange flere ord for å beskrive det samme som et ord på samisk forteller. Gaski skriver: *Det å la diktet stå uoversatt i en skandinavisk versjon av boka, og det samme i en engelsk oversettelse av verket, blir en insistering på samisk språks rett til å eksistere for sin egen del og på egne premisser*⁹. Jeg sitter og undres over hvorfor ikke Inga Ravna Eira også insisterer på samiske blodpølsers rett til å eksistere som *doggi* og *lágga*. Er det vanen vi har med å forklare alt det som vi tror at de som ikke kan vårt språk ikke kommer til å forstå? Og vi tar hensyn, vi forklarer og viser. Selv der det ikke behøver å være slik. I kunsten.

I *Ulysses* skriver James Joyce om at Leopold Bloom går til slakteren Dluganz for å kjøpe frokost, og i butikkvinduet studerer han de utstilte varene: *Han stanset utenfor vinduet til Dluganz, stirret på kjedene med pølser, fleskepølser, hvite og svarte*¹⁰. Så hva er det Bloom stirrer på? Er det hvite og svarte fleskepølser? Er fleskepølser hvite og svarte? Einar

---

⁸ Gaski, Harald (2021) "Et uoversatt dikt og et språks rett til å eksistere" i *Mellom: Tidskrift for Oversatt Litteratur – Samisk litteratur i omsetjing*. (Vinter 2021/2022) Oslo: Mellom

⁹ Gaski, Harald (2021) "Et uoversatt dikt og et språks rett til å eksistere" i *Mellom: Tidskrift for Oversatt Litteratur – Samisk litteratur i omsetjing*. (Vinter 2021/2022) Oslo: Mellom s.32

¹⁰ Joyce, James (1922). *Ulysses*. Norsk utgave 1993 J.W. Cappelens forlag oversatt av Olav Angell

Blomberg har i Norsk Oversetterleksikon sammenlignet skandinaviske oversettelser av blant annet denne linjen: *He halted before Dlugacz's window, staring at the hanks of sausages, polonies, black and white*¹¹ Alle oversetterne, unntatt én, har tolket *black and white* som fargen på de hengende fleskepølsene. Bare Erik Andersson har kommet med det som sannsynligvis er riktig her: *black and white* er underforstått *pudding*, altså blod- og talgpudding, ikke pølse: *Han stannade framför Dlugacz's fönster och tittade på korvknippen, fläskkorvar, blod- och talgpudding*¹². Hvilket bilde dukker opp i hodet på en nordmann når hen hører eller leser ordet blodpudding? Jeg antar at det er et bilde av en mørk matrett, ganske kompakt, og firkantet i formen. Ganske så mye annerledes enn den irske *black and white*, både i tekstur og utseende.

Noe mat har gått verden over med ett og samme navn, som for eksempel pizza. Når frustrasjon over matretter man ikke aner hva er, og hvordan navngi de på samisk, tar overhånd, da ønsker man at det er pizza de spiser og ikke en lokal spesialitet.

Så hva spiste David og faren i min oversettelse? Det ble nok *biergogáhkožat*¹³.

Min søsters herbarium

«Den blomst som Du nå, med Guds hjelp, skal se vokse opp av dette frø skal bære store hjerteformede blad, få de blåeste blomster og bære navnet *Selandria Egyptica*.»¹⁴

---

¹¹ Einar Blomgren (2021). "James Joyces "Ulysses" på "skandinavisk"" i *Norsk oversetterleksikon* (2021)

¹² Joyce, James (2012). *Ulysses*. Stockholm: Alberts Bonniers forlag overs. Erik Andersson

¹³ Små kjøttkaker

¹⁴ Gripe, Maria (1979). *Tordivelen flyr i skumringen* 2. opplag 1991 s. 72

I *Tordivelen flyr i skumringen* er det blomster som behøver vann som får ungdommene inn i et hus de ikke har vært i tidligere, Selandergården. Hun som har tatt vare på huset og blomstene skal reise bort, og behøver noen til å stelle blomstene. Vi blir etter hvert bedre kjent med en av blomstene, *Selandria Egyptica*¹⁵. Den virker å ha kommunikative evner. Den blomsten har heldigvis et så spesielt navn at jeg slipper å lete etter det samiske navnet, eller å finne på et navn til den. *Selandria*, det fungerer.

Som liten jente fant jeg et herbarium i et skap hjemme i huset vårt. Da visste jeg ikke at det het det, men jeg var fasinert av de vakre blomstene som min 17 år eldre søster, for det var hennes herbarium, hadde plukket, presset og tørket, limt inn i boken og med pen håndskrift skrevet navn på blomstene, hvor og når de var plukket. Alt på norsk. Blomstene hadde ikke fått påskrevet sine samiske navn. Hvorfor var de bare på norsk? Blomstene hadde vel samiske navn?

Universitetet i Tromsø publiserte i juli 2015 en nyhetsartikkel “Oppholdsvær skaper språkproblemer”. Harald Gaski, den gang førsteamanuensis i samisk litteraturvitenskap ved UiT, uttaler at samisk språk er et språk grodd ut av naturen, og det fører til utfordringer når man oversetter samisk litteratur til norsk og engelsk¹⁶. Han sier også at urfolksspråk ofte er mer holistisk og veldig nært knyttet til natur og kultur. Dette er sant når det gjelder landskap, natur og vær. Burde det ikke da ha vært en selvfølge å ha navn på blomstene på samisk?

Eller skal jeg bare gå ut ifra at blomstene ikke har samiske navn, fordi noen av dem ikke er viktige for oss samer, for mat og medisin?

Eller var det en annen grunn til at min søster ikke skrev på samisk?

---

¹⁵ *Selandria Egyptica* er en fiktiv blomst.

¹⁶ Brøndbo, Stig (2015) “Oppholdsvær skaper språkproblemer”, *UiT Norges arktiske universitet* 2015- 07-27.

En av grunnene er at hun er fra den tiden det ikke ble undervist i samisk språk på skolen.

Elevene fikk verken lære seg å lese eller skrive samisk. Lov om grunnskolen fra 1969 sier at elever har rett til opplæring i samisk¹⁷. Elever skal få lære å lese samisk, og å skrive samisk. I 1969 var min søster myndig og ferdig med sin grunnskoleutdanning. Lenge etter lovendringene til beste for samisk språk, manglet det fortsatt adekvate lærebøker på samisk i grunnskolefagene. Også i botanikk. Jeg som grunnskoleelev kunne mange flere blomsternavn på norsk enn på samisk. Blåveis, hvitveis, revebjelle og hestehov. Blomster jeg bare hadde sett på bilder og ikke i virkeligheten.

Jeg måtte lete etter samiske navn på blomster andre steder enn hjemme i min søsters skoleoppgave.

Gieganjuolla¹⁸

Njálanjuovčča¹⁹

Uvlorássi²⁰

Gjøkens pil, fjellrevens tunge og humlens strå. De blomstene heter jo ikke det på norsk. Men om jeg ikke hadde kunnet de norske navnene, så kanskje jeg ville omtalt de på den måten. En av de første floraene på samisk kom i 1992, *Šattut Sámis*²¹ av Toivo Lukkari og Heikkiarmas Lukkari. Den inneholdt navn på 141 planter, med navn på samisk, latin, finsk, norsk og svensk. Det er jo selvfølgelig bare en dråpe i havet, men som de selv skrev i forordet, et sted må man begynne.

---

¹⁷ “NOU 2000:3 Samisk lærerutdanning – mellom ulike kunnskapstradisjoner”, i *Regjeringen.no* (2000)

¹⁸ *Epilobium angustifolium*

¹⁹ *Saussurea alpina*

²⁰ *Taraxacum officinale*

²¹ Lukkari, Toivi & Heikkiarmas Lukkari (1992) *Šattut Sámis Kárášjohka*: Davvi girji OS

I en tekstsamtale²² kom vi inn på dette temaet, hvorfor vi mangler disse ordene. Noen av oss hadde den opplevelsen fra ungdommen og som ung voksen, at når man spurte de eldre om hva den og den planten het, så fikk man et svar som ikke var det man spurte om. Er navn på planter så knyttet til den gamle samiske naturreligionen, og at derfor er kunnskapen om de hellig? Man snakker ikke om plantene i tide og utide, og nevner de ikke ved deres rette navn? Eller er det rett og slett at man i den moderne tid ikke lenger har bruk for kunnskapen i det daglige?

– Vi vet, men vi behøver det ikke. Underforstått, at vi kjenner den planten, men det er ikke behov for den kunnskapen lenger. Det er mye enklere å kjøre ned til Rema 1000 og kjøpe en pakke Paracet når man har feber og vondt i hodet, i stedet for å vasse i dypsnøen for å plukke selje og lage medisin av det.

Selv om flora på samisk er en sjeldenhet, er det gjennom tidene blitt samlet på samiske plantenavn. Ingvar Svanberg nevner i *Samisk etnobiologi – Människor, djur och växter i norr*²³ at både Linné i *Flora lapponica* fra 1732, Gunnerus i *Flora norvegica* og Just Qvigstad i *Nyt Magazin for Naturvidenskaberna* i 1901 med sin oversikt over 350 navn på planter på samisk har gjort en innsats på området. Til og med Johan Turi, på initiativ av K. B. Wiklund på 1910-tallet, samlet og presset planter, og førte på de samiske navnene.

Om bare min søster hadde hatt tilgang til det materialet når hun gikk i sporene deres.

---

²² Tekstsamtale i samisk gruppe på HDK Valand 2023-11-10

²³ Svanberg, Ingvar (2000) *Samisk etnobiologi – Människor, djur och växter i norr*, Falun: Bokförlaget Nya Doxa

Bibel, ordbok og google

Om nordsamisk er det største av de samiske språkene, med flest antall språkbrukere, så er det likevel et truet språk, ifølge UNESCO²⁴. Selv om tilfanget av litteratur øker, både original og oversatt, er det likevel forsvinnende lite for å møte påvirkningen av majoritetsspråkene. Det undervises i samisk språk, det forskes, man hører og ser samisk oftere enn noen gang i flere typer medier, men det monner likevel ikke.

Kan moderne teknologi være løsningen?

Trond Trosterud, leder for Giellatekno ved Universitetet i Tromsø, mener at AI ikke kan hjelpe samisk språk²⁵. Det finnes for få ord tilgjengelig for språkmodellene. Ifølge ham er den største tekstsamlingen på svensk på 15 milliarder ord. Nordsamisk, det største samiske språket, har en tekstsamling på 35 millioner ord. Det er for få mennesker som skriver på samisk, og Trosterud mener det vil ta tusen år før man kan nyttiggjøre seg AI for samisk språk.

Hvilke hjelpemidler har man å støtte seg på i arbeidet når man oversetter til et språk med et så minimalt korpus? Etter å ha jobbet med oversetting av saksdokumenter som skal være ferdige helst i går, så er erfaringen at man sjelden har tid til å dvele ved ordene. Men likevel må det være riktig og lett å forstå, det man produserer. Fra å gå inn i arbeidslivet på et tidspunkt der Internett var et fremmedord, er arbeidslivet mitt nå fullstendig avhengig på tilgang til verdensveven.

---

²⁴ "Fakta om samiske språk" i *Regjeringen.no* (2022-04-29)

²⁵ Trosterud, Trond (2023) "Experten: Kan dröja 1000 år innan an AI förstår samiska" i *svt.se* (2023-10-23)

Et hjelpemiddel jeg har hatt mye nytte av i senere tid, er Bibelen på nett. I 2019 kom det en ny Bibel på nordsamisk²⁶. Den som var før den, var fra 1895. I årene mellom 1895 og 2019 har nordsamisk gjennomgått flere endringer og normeringen for ortografien. Det ble bestemt at man skulle gå for en ny oversettelse, og ikke bare transkribere til gjeldende skriftspråk. At både den gamle og nye bibelen er tilgjengelige på internett, sammen ble flere utgaver på bokmål og nynorsk, gjør dette til en fantastisk kilde for en oversetter. Om vi tenker oss at jeg støter på ordet «morbærtre» i min tekst. Da kan jeg enkelt skrive inn ordet i nettbibelen, finne skriftstedene der det ordet opptrer, og velge å se hva det er på nordsamisk.

«Meahcefiikonmuorra»²⁷. «Villfikentre»²⁸. Fiken er en frukt som er kjent også i Arktis, spesielt i tørket versjon, og er en av fruktene man får fra morbærfamilien. Er dette argumentasjonen for å introdusere ordet for en tresort, og bytte det ut med et ord som ikke fungerer som et samisk ord for andre enn de som også kan norsk? I nordsamisk Bibel fra 1895 heter treet «morbærmuorra»²⁹. Et raskt søk på google forteller meg at «meahcefiikonmuorra» opptrer kun i den nordsamiske bibelen. Det samme gjelder for øvrig «morbærmuorra». De er ikke å finne i andre oppslagsverk.

I 2012 kom det en helt ny oversettelse av Bibelen fra hebraisk til inuktitut³⁰. Oversetterne holdt på med arbeidet i 34 år. Kultur, språk og geografisk kontekst i Bibelen er så forskjellig fra dagliglivet i Arktis, og gav arbeidet ekstra utfordringer. Navn på trær har de i oversettelsen løst ved å kalle alle trær for «tre». I Jes 41:19 ramses det opp trær som seder, akasie, myrt,

---

²⁶ Henriksen, Marit Breie, (2020). “Bibelen på samisk - historisk blick på samiske bibeloversettelser” i *Kirke og kultur Vol.125, Utg.1*(2020-04-02)

²⁷ *Biibbal* 2019, Luk 17:6

²⁸ Min oversettelse.

²⁹ *Biibbal* 1895, Luk 17:6

³⁰ Larsen, Dan Robert, (2012). “Inuktitut-Bibel ferdig etter 34 år” i *Nrk.no* (2012-05-19)

oliven, sypress, gran og buksbom. Jeg blir veldig nysgjerrig på å se hvordan de har løst det verset på inuktitut, men mine googleevner strekker ikke til.

Google er blitt et av mine mest brukte hjelpemidler i oversetterarbeidet. Der kan jeg teste ut ord jeg finner på min vei gjennom oversettingens krattskog. Samiske nyhetsmediers og offentlige instansers nettsider er ofte til god hjelp for å komme videre når man har gått på en gordisk knute av norske ord og uttrykk.

Ordbøker å bla i er nesten en sjeldenhet på mitt arbeidsbord. De føles nesten antikvariske når jeg nå og da plukker de ned fra hylla for å lete etter ord eller synonymer jeg ikke klarer på snoke meg frem til på nett eller i dokumenter liggende på datamaskinen.

Jeg skulle så gjerne kunnet skrive om alle de ord, uttryksmåter og idiomer jeg har plukket opp i samtaler med mine foreldre, til og med besteforeldre. Men det kan jeg ikke. Jeg kan ikke minnes at jeg spurte min mor eller min far om samiske ord, eller i hvilken sammenheng man kunne bruke dem i. Det er ikke fordi jeg ikke trodde de kunne bidra til å høyne min kompetanse. Men fordi kunnskapsoverføring i vår omkrets skjedde ved arbeid og fortellinger. Ved å lytte og gjøre, ikke nødvendigvis spørre. Hadde de vært her, ville de kanskje himlet litt med øynene over at ungen hele tiden spurte og grov om de vanligste ting. Men det er hos dem mitt grunnlag ble lagt, og alt det andre kom med vinden.

Sengebenken og andre arvemøbler

Det er en meget vakker stue. Jeg ser meg omkring: her henger for eksempel en krystallkrone i taket – av eldre modell, formoder jeg. Videre ser jeg en sofagruppe, en kommode med marmorplate, trolig et meget fornemt eldre møbel, preget av solid håndverk³¹. – Jonas Berglund, reporter

Om den gode Maria Gripe hadde forsynt boken med bilder av møblene, likt en Ikea-katalog, så kunne jeg pustet lettere. Men vi hadde også gått glipp av fantastiske diskusjoner i tekstsamtalene der vi kaster inn ord for møbler som pokerspillere rundt spillebordet i et kasino. Det som på svensk heter *byrå med marmorskiva*, er blitt til *kommode med marmorplate* i den norske versjonen. *Länstol* er blitt *lenestol*, og *karmstol* er *armstol*. Og for ikke å glemme *fällbänken* som på norsk er blitt til *sengebenken*.

Om vi nå finner de rette ordene, vil de gi det samme bildet til de som måtte komme til å lese det? Er *lodaskåbe*, *litnástuollu*, *gardnjilstuollu* og *seangabeaŋka* ord som bringer leseren nærmere teksten, eller vil de virke fremmede og fordrive leseren unna? Friedrich Schleiermacher argumenterte for at det finnes bare to metoder for oversetting³². Den ene er å bevege leseren i retning av forfatteren, eller å lede forfatteren mot leseren. Vil *litnástuollu* og *gardnjilstuollu* virke fremmedgjørende for leseren, der jeg i mitt forsøk på å oversette så riktig som mulig finner på navn på møbler? Eller burde jeg bare omtalt disse sittemøblene med et ord, *stuollu*, og beveget meg i samme område som bibeloversetterne til inuktitut.

---

³¹ Gripe, Maria (1979). *Tordivelen flyr i skumringen* 2. opplag 1991 s. 45

³² Schleiermacher, Friedrich (1998). "Om de olika metoderna att översätta" i *Med andra ord: teorier om litterär översättning* (s. 115-130). Stockholm: Natur og kultur.

Jeg kan jo bare spekulere i hva Maria Gripe ville skrevet om hun hadde vært fullbevandret i nordsamisk språk.

Å snøvle på samisk

Nordsamisk har en forholdsvis ny ortografi, som har gjennomgått endringer gjennom årene³³.

Man blir etter hvert over gjennomsnittet engasjert i å skrive riktig, når man skriver på et språk som ikke mange behersker. Det blir viktig å skrive riktig. Alle diftonger, stadiesvekslinger, og endelser blir nøye saumfart, både av en selv, men også av mange som leser din tekst.

Her er et lite eksempel på den ortografien som var gjeldende når jeg begynte å lære å lese og å skrive samisk, den såkalte Bergsland/Ruong ortografien, og den som var gjeldende da jeg gikk ut av grunnskolen³⁴.

Bergsland/Ruong	Dagens skriftspråk
ák ‘ ko	áhkku
goatti	goahti
bæssat	beassat
oaž ‘ žot oažžui	oažžut oaččui
gæđ ‘ gi gæđgit	geađgi geađggit
oab ‘ bá oabbát	oabbá oappát

---

³³ Gjeldene nordsamisk ortografi er fra 1978.

³⁴ Solbakk, Aage (1997). *Sámi čállingiela historja*, Kárášjohka: Davvi Girji OS

I norsk, er det etablert i skriftspråket hvordan man skriver et muntlig språk.

«Ække d på tide å fære te byen» «D hakke du nokka me».

Sangteksten til Ravi og DJ Løv “E-ore”³⁵ fra 2005 har blant annet denne sekvensen:

Jæ synger E-ore, E-ore

Får første gang i historia

Jæ synger E-ore, E-ore

Jæ håperu kan høre

Får nåru seter åp håre

Så blir jæ åpsat

Å nåru slår ut håre

Blir jæ slåt ut

Når ale damer sier prate-prat

Sitter u bar å ser søt ut

De færreste vil reagere negativt på slike konstruksjoner.

Når man har vært opptatt av å ikke rote med den nordsamiske ortografien, spesielt når man har gått fra 1950-ortografien til 1978-ortografien, som betyr store endringer, byr det på store utfordringer å skrive et muntlig språk.

Den samiskspråklige avisen Ávvir har en artikkel den 22. september 2023 om samisk skriftspråk. En lærer uttrykker bekymring over fremtiden til samisk språk, om man ikke gjør

---

³⁵ Løvlie, Anders & Ivar Christian Johansen /Ravi og DJ Løv) (2005) *E-ore* i *Den nye arbeidsgagn* Universal Music Group

noe med ortografien³⁶. Læreren mener at påvirkningen fra norsk og engelsk gjør at elevene ikke lenger kan samskriving. De skriver «mánáid skuvla»³⁷ med klar påvirkning fra engelsk. Denne læreren mener også at siden det er vanskelig for elevene å lære seg om ordet skal skrives «okta luohkká» eller «okta luohka», så unngår de å bruke samisk i skrift. Det er likevel klart for læreren at det må finnes regler for hvordan man skriver, men at skriveregler må være mer fleksible enn det de er i dag.

I *Tordivelen flyr i skumringen* møter vi på Natte, som er beruset, og i tillegg kanskje hører til et sosialt sjikt der språket er mer røft³⁸. Jeg strever litt med å få til det muntlige for Natte, for jeg vil hele tiden skrive korrekt etter skrivereglene.

Kanskje jeg må lage meg et eget skriftspråk, eller ortografi, for å være konsekvent i situasjonen? Slik at mine lesere ikke behøver å ta opp rødpennen, og slik at de forstår at det er gjort med hensikt. Sofia Nordin Fischer behandler samme tema i sitt eksamensessay fra 2015 der hun har oversatt «Their eyes were watching God» av Zora Neale Hurston³⁹.

Hun lager en liste for å kunne gjengi et svensk muntlig språk som ikke hermer etter en eksisterende svensk dialekt. *Aldrig* skriver hun som *aldri* eller *allri*. *Sedan* blir til *sen*. *Närmare* til *närmre*. Min utfordring er at Natte opptre ikke så mange ganger i boken, og dermed ikke sier så mye. Jeg bestemmer meg for at Natte blir min favoritt, og får ekstra oppmerksomhet. Her kommer noen eksempler på hvordan jeg fikk Natte til å snakke, eller

---

³⁶ Skum, Iselin (2023). "Ballá sámegeiela oalát jávkat – Mii fertet rievdadit sámegeiela čállinvuogi", *Ávvir* 2023-09-22

³⁷ Mánáidskuvla er normert i nordsamisk for ordet barneskole.

³⁸ Gripe, Maria (1979). *Tordivelen flyr i skumringen* 2. opplag 1991 s. 23

³⁹ Fischer, Sofia Nordin (2015). *Översättardagbok Their Eyes Were Watching God av Zola Neale Hurston* (magisterprogram i litterär översättning HDK Valand, Göteborgs Universitet). Göteborg: HDK Valand

rettere skrevet, snøvle på samisk. Første rad er mitt forslag til hva Natte sier. Andre rad er med korrekt ortografi. Tredje rad er norsk versjon. Fjerde rad er svensk versjon.

1	Gii ah lea gii manná ja snuoggá dáppe vuovddis! Boađeike, beasan oaidnit du muođuid!
2	Gii dat lea gii manná ja snuoggá dáppe vuovddis! Boađe deike, beasan oaidnit du muođuid!
3	Hvem er det som driver og snuser rundt i skogen her! Kom frem så jeg får se fjeset ditt!
4	Vem är det som hålls och snokar i skogen? Kom fram så jag får se dej i syna!

Jeg finner ut at jeg må si ordene høyt for meg selv, og lytte. Hvordan høres det ut? Jeg finner ut at om jeg kutter ut ord, forkorter ordene, og i andre sammenhenger drar de sammen, så vil det skille seg ut fra det som er ansett som korrekt ortografi.

1	Doala njálmmi! čergii Natte. Mun gula lea go mihkkege báhcán
2	Doala njálmmi! čergii Natte. Mun in gula lea go mihkkege báhcán
3	Hold kjeft! avbrøt Natte. Jeg hører ikke om det er noe igjen.
4	Håll käften! avbröt Natte. Jag hör inge om det är nåt kvar.

1	Máibbon dál, heaboheapme gon velleht? Jus dajan ahte áiggun duinna hupmat, de lea dan dihte go lea juoga erenoamáš. Leahkkon ipmirdan?
2	Máid bat don dál, heaboheapme go don vel leat? Jus dajan ahte áiggun duinna hupmat, de lea dan dihte go lea juoga erenoamáš. Leat go don ipmirdan?
3	Skal du stå der og være uforskammet også? Hvis jeg sier at jeg vil snakke merei, så er det fordi det er noe spesielt. Haru skjønt det?
4	Ska du stå där och va oförskämnd också? Om jag säger att jag vill prata, så är det nåt särskilt. Uppfattat?

1	<p>Mungoih dáppe sáhte nollát. Terve dinsiidda. Mun ferten vuolgit dál!</p> <p>- It go áigon dan čázi, Natte? Jonas geaigguhii sutnje čáhceláse.</p> <p>- Dan sáhttibehtet leiket daidda plonstariidda! Go juo manná nu ollu čáhci! dajai ja darvehii čalmmiid Annikai. Terve!</p>
2	<p>Mun in goit dáppe sáhte nollát. Dearvvuođat didjiide. Mun ferten vuolgit dál!</p> <p>- It go áigon dan čázi, Natte? Jonas geaigguhii sutnje čáhceláse.</p> <p>- Dan sáhttibehtet leiket daidda rásiide! Go juo manná nu ollu čáhci! dajai ja darvehii čalmmiid Annikai. Báhcet dearvan!</p>
3	<p>Jeg kanke bli sittende her. Morn med dere. Jeg må gå nå!</p> <p>- Men vannet da, Natte? Jonas rakte ham glasset.</p> <p>- Det kan dere ta og vanne blomstra med! Siden det går med så mye vann! sa han og satte øynene i Annika. Morn!</p>
4	<p>Här kan jag inte sitta längre. Ajöss med er. Jag skal iväg nu!</p> <p>- Men vattnet då, Natte? Jonas höll fram glaset.</p> <p>- Det kan ni ha og vattna blommorna med! Eftersom det går åt så mycke vatten! sa han och gav Annika et öga. Ajöss!</p>

I det siste eksemplet drar jeg det litt lenger. Jeg tar inn det norske ordet blomst, men skriver det slik samisktalende barn kunne sagt det, «plonsttar». Det kan fungere! I tillegg leker jeg med nabodialekter og nabospråk, med «dinsiidda» og «terve». Natte er fortsatt min favoritt, selv om det er vanskeligst å få ham til å snakke samisk.

Hviskeleken

*Det ble stille en stund på båndet, men i stillheten kunne man hør en svak lyd, som en hvisking, de oppfattet ingen ord, om det overhodet var noen ord*⁴⁰

Jonas Berglund. Reporter in spe. Hadde han ikke så inderlig ønsket seg en båndopptaker, og til og med fått den, hadde jeg ikke sittet her, med oversetting og essayskriving. Jonas vil avsløre hvordan mennesker ikke snakker sant, ved å dokumentere naturens uforfalskede språk, og så sammenligne det med menneskers upålitelige tale.

Det er gjennom lydopptakene at ungdommene får beskjeder fra en annen dimensjon.

Den første oppdagelsen gjør de når de hører på opptak Jonas gjorde den første kvelden med båndopptakeren, utenfor Selander-gården. Det er vanskelig å høre hva stemmen sier, så Jonas og David kommer med flere forslag til hva stemmen sier. Jonas hører: «Vi sovner om det. Jeg umulige». David hører: «I sommerrommet. Jeg. Emilie»⁴¹. Jeg som oversetter vet hva det skal munne ut i, men hvordan skal jeg komme dit, fra Jonas sitt første forslag og frem til det de til slutt enes om?

Jeg oversetter Jonas sitt forslag til «Ii geasset álás. Mun lean Lia», mens David sitt forslag blir til «Geasselanjas. Mun. Emilie». Dette skaper full forvirring i tekstsamtalen. Hvordan kan «vi sovner om det» bli til «ii geasset álás»⁴²? Men forvirringen legger seg kjapt når vi blir enige om at det er lydene og ikke ordene som er viktige her.

I kapittelet «Emilies vise» får de på nytt en stemme inn på et opptak gjort i kirken i Ringaryd. Nå er det Annika som legger merke til stemmen først, og hun synes den sier «i kåpen». Hun spiller av opptaker for David, og han mener å høre «biskopen». Jeg vet at målet på samisk skal være «Bisma»⁴³. Hvordan kommer jeg dit denne gangen? Jeg velger noe som ligner, nemlig «Iskka»⁴⁴. Nå er mine medstudenter vant til mine krumspring, og vi er enige om at det ikke skal noen kåpe inn her.

---

⁴⁰ Gripe, Maria (1979). *Tordivelen flyr i skumringen* 2. opplag 1991 s.38

⁴¹ Gripe, Maria (1979). *Tordivelen flyr i skumringen* 2. opplag 1991 s.41

⁴² “Ikke om sommeren naken”

⁴³ “Biskop”

⁴⁴ “Undersøk”

Sjakk matt

David gjorde som hun sa. Han behøvde ikke legge fra seg røret. Spillebordet stod ved siden av. Jo, ganske riktig – det var et sjakkspill under bordplaten. Brikkene stod oppstilt. Det var store brikker, fint skåret, de så nesten ut som små skulpturer⁴⁵

En annen sentral karakter i boken er Julia J:son Andelius. Hun er eieren av Selander-gården og slår på tråden, nesten hver gang ungdommene er i huset hennes for å ta seg av blomstene, og etter hvert å løse mysteriene. Hun vil gjerne spille sjakk med David.

Jeg kjenner flere sjakkspillere, og noen av dem er til og med samisktalende. Men omtaler de sjakkbrikkene på samisk? Det er en liten nøtt, dette. Jeg tyr til google. Og til min forundring, og glede, finner jeg sjakkord på samisk⁴⁶, fra en kvalifisert kilde, nemlig Norges sjakkforbund. *Tårn* omtales som *Ladni*. *Springer* eller hest er *Heavuš*. *Dronning* er *Ronnet*, og *konge* er *Gonagas*. *Bonde* heter *Reaŋga*. Og *løper* er *Viehkki*. For de som ikke kjenner til sjakk så godt, er løperen utformet som en biskop, og heter *Bishop* på engelsk. Vil mine eventuelle lesere av steile over fremmedgjøringen av sjakkbrikkene til samisk, som de kan hende best kjenner på majoritetsspråkene i respektive hjemland, eller kanskje på engelsk til og med? Eller er sjakk et så gammeldags spill for dem at det er det samme hvilke begreper brikkene presenteres på, det er like fremmed om det heter springer eller heavuš.

---

⁴⁵ Gripe, Maria (1979). *Tordivelen flyr i skumringen 2*. opplag 1991 s.63

⁴⁶ Nord-norsk sjakk nr.1 januar 1980

Brevene

«Jeg sitter ved vinduet. Det er i lindeblomstenes tid, og jeg ville så gjerne åpne vinduet og kjenne blomsterduften, men jeg har ikke krefter til det. Jeg vet nu at jeg ikke har lang tid igjen å leve. Men jeg sørger ikke.»⁴⁷

I *Tordivelen flyr i skumringen* finner David, Annika og Jonas gamle brev, angivelig skrevet på 1700-tallet. Brevene spiller en stor rolle i boka. Skribentene av brevene skal være samtidige, eller litt yngre, av Linné, som var født i 1778. Hvordan skal jeg formulere meg på nordsamisk, slik at stilen blir den samme? Det finnes lite tilgjengelig materiale på nordsamisk som er skrevet fra den tiden, og som man kunne lært av. Det nærmeste er nok *Muitalusat*⁴⁸ av Lars Hætta og Anders Bær og brev skrevet på samisk av samer, som dette er et eksempel på:

Allaget gudnijattetatte Bismanek!

*Du čallaga oktanaga profetai girjiguoim ožžum mon dam boastast. Mon oainam du čallagest, atte munji loppeduvvo, nuftgo mon arvalim, 15 Sp. ain mano vuollai balkkan go mon oažom 3 prænta arka mano vuollai same gilli, dat læ buorre ja mon duđam dasa, ja mongitam Bisma ja bibalsærve udastčuožžoid dam oudast*⁴⁹.

---

⁴⁷Gripe, Maria (1979). *Tordivelen flyr i skumringen* 2. opplag 1991, s.65

⁴⁸ Hætta, Lars & Anders Bær (1982) *Muitalusat*. Karasjok. Davvi Girji

⁴⁹ Dette er innledningen av et brev skrevet av Lars Jakobsen Hætta til biskop Frederik Waldemar Hvoslef i Nord-Hålogaland, året 1869. Biskopen var prest i Kautokeino under opprøret i 1852. Lars J. Hætta fikk livstidsdom for sin deltakelse i opprøret, og under tiden i fengsel oversatte han det gamle testamentet til nordsamisk.

Vår egen høyt ærverdige Biskop!

Sammen med ditt brev mottok jeg profetens bok i posten. Jeg ser av ditt brev, at jeg loves avlønning slik jeg har foreslått, 15 spesidaler som lønn per måned når jeg får oversatt 3 ark per måned til samisk, det er bra og jeg er fornøyd med det, og jeg takker Biskopen og bibelforeningens representanter for det⁵⁰.

En måte å få til stilen på er ved bruk av suorggideapmi – ordavledninger og ved possessive suffiks⁵¹. Som eksempel på ordavledning, så kan man skrive «soadáskit» i stedet for «álgit soahtat». Ved possessive suffiks, legger man til en endelse til et nomen som forteller person og kasus. Da kan man skrive «eadnáseamet» i stedet for «min eadnáí». I tillegg kan man bestrebe seg på å finne gammelmodige uttryksmåter, som: *muhto in mon vástidan sutnje dasa báljo maidigen dasgo mon dovdén mu váimmustan dušše galmmasvuoda*⁵². En annen tilnærming er å stable om ordene i annen rekkefølge enn det som ville vært naturlig av et brev fra i dag, eller fra 1979. Stilen skal virke fremmed for ungdommer av vår tid, som ville være mulige lesere av boken, men likevel være forståelig, og vekke nysgjerrighet.

På 1800-tallet skrev man nordsamisk på en helt annen måte enn i dag. Skal jeg velge å skrive brevene med dagenes ortografi, eller bruke noe eldre skriveregler? Jeg velger å holde meg til

---

⁵⁰ Brevet er oversatt til norsk av Grete Gunn Bergstrøm, arkivar ved Samisk arkiv.

⁵¹ Pope, Kirsten & Máret Sárá (2013) *Eatnigiella Giellaoahpu váldogirji*. Kárášjohka: Davvi Girji

⁵² Hætta, Lars & Anders Bær (2019). *Muitalusat*. (red. Oskal, Nils & Johanna Johansen Ijäs & Bjørklund, Ivar), Stamsund: Orkana forlag as s. 181

dagens ortografi. Og kaster meg over et mer gammeldags språk enn jeg ellers har utøvd i oversetningen.

«Ullstadius oaivvilda ahte uhkádus man navdet čadnon eahpeipmilií ii sáhte šat fámus maŋŋel golbma duhát jagi. Muhto jus galggašii nu funet mannan, ahte amas ipmil lea mávssahan min Andreasa dihte ja dolvon su jápmimii, de ferte vel eanet mávssolaš ahte bázzi bissu sajistis ii ge sirdojuvvo, amas mávssaheapmi joksat earáide maidai. Munno ipmárdus lea gal ahte dan ii ábut billistit. Buoremus livččii jus vujošii vajálduvvamii.

Ráhkis, divraseamos Emiliežan, dál fertet loahpas guldalit su gii duođas ráhkista ja várjala du, go dat du jurdda mii eanemusat mu surgehii du reivves, lea sávaldat hávdáduvvot Andreasa báldii, gos vuoiŋŋasta olggobealde girkoeatnama.

Don galggat, Emiliežan, jus Hearrá du čuorvu, vuoiŋŋastit Selanderiid sohkahávddis, vihahuvvon eatnamis. Doppe galggat dorvvolaččat vuoiŋŋastit».

I tekstsamtalen kommer vi frem til at det som jeg skal oversette fra norsk, ikke er så gammelmodig og tidsriktig som det utgir seg for å være.

«Ullstadius mener at den forbandelse som sies å være forbundet med avgudsbilledet ikke kan ha kraft etter tre tusen år. Men skulle så galt være, at den ukjente guddommen har tatt hevn over vår Andreas og forvoldt hans død, da må det være dess mer viktig at statuen forblir der den nu er og ikke flyttes, således at dens hevn ikke må falle også over andre.

Dog er det vår oppfatning at den ikke bør ødelegges. Det beste ville være om den fikk synke hen i glemsel. Min kjære, min dyreste Emilie, nå må Du til slutt lytte til den som oppriktig elsker og verner om Dig for den tanke som aller mest forskrekket mig i Ditt brev er Ditt ønske om å bli begravet ved siden av Andreas i den uinnviede jord der han hviler.»

Kjære Emilie, Du skal, dersom Herren kaller på Dig, hvile i den Selanderske familiegrav, i viet jord. Der skal Du hvile trygt⁵³.»

Jeg kjenner meg på gyngende grunn. Det føles så tåpelig, og uekte. Og samtidig, så får jeg følelsen av at Emilie følger med på hva jeg gjør. Jeg kjenner pulsen stige, det suser i ørene, og jeg vil helst bare stenge døren til kontoret og dra derfra.

“Fuglan veit”

I samme øyeblikk hørte de mannen hoste. Det var en høyløst hoste, som Jonas fikk godt inn på båndet. Han fikk med skriket fra en lom også, som hørtes samtidig med hosten. Det ble en interessant lydkombinasjon, der lommen på en suggerende måte kom inn i bakgrunnen⁵⁴

Tordivelen flyr i skumringen er opprinnelig skrevet på svensk. Min er på norsk bokmål. En av mine medstudenter kjenner godt til den svenske boken og mener oversetter til norsk har tatt seg noen friheter. Vi stopper opp på side 12, på toppen. Der får vi høre at en fugl skriker. En

---

⁵³ Gripe, Maria (1979). *Tordivelen flyr i skumringen 2*. opplag 1991 s.68

⁵⁴ Gripe, Maria (1979). *Tordivelen flyr i skumringen 2*. opplag 1991 s.12

lom. I originalversjonen står det også lom. Men er en lom på svensk det samme som en lom på norsk?

Det foreslås at fuglen det vises til i teksten er en “smålom” på norsk bokmål. Det er ingen fugler som heter kun lom på norsk, selv om det i dagligtale kan være en vanlig referanse.

Skal jeg skrive *dovtta*⁵⁵ eller er *gahkkor*⁵⁶ den «riktige» fuglen i dette tilfellet⁵⁷? Jeg går på internett for å finne lydfiler på disse to fuglene. Hvordan skriker de? Jeg forsøker å finne ut om begge fugletypene finnes i det området i Sverige der handlingen finner sted. Om jeg skal fortsette på denne måten kommer jeg aldri til å bli ferdig. Jeg velger *dovtta*, fordi dens utseende etter min mening passer best til stemningen i fortellingen.

Jeg støtter meg på svensken

Jeg forstår svensk. Jeg kan ta *Tordyvlen flyger i skymningen* og oversette til nordsamisk fra den. Etter å ha forsøkt å oversette fra den svenske originalen, kjenner jeg at det ikke går. Jeg forstår det som står der, jeg forstår det som skjer, men jeg må hele tiden via den norske versjonen. Men en og annen gang har jeg fått hjelp fra originalen, når den norske oversettelsen halter. Det beste eksempelet er i «Emilies vise», der den norske versjonen var i ferd med å føre meg på ville veier. Jeg velger å støtte meg på den svenske teksten når jeg skal oversette sangversene.

---

⁵⁵ Storlom. *Gavia arctica*.

⁵⁶ Smålom, *Gavia stellata*

⁵⁷ Vest-Aikio, Anja & Jouni Aikio & Esko Aiko (1997) *Lottit luonddus - Oahpa dovdat Sámi lottiid Kárašjohka: Davvi Girji OS.*

”Lyssna, lyssna blåa blomma!

Du skall tala, du skall svara!

Tyst är jorden, tyst är himlen,

tyst är hela vida världen ...”

”Blåa blomma, du som vet det,

du som vet och kan det minnas.

Tala till mig, viska, andas,

ge mig blott ett enda tecken!”

“Guldal, guldal, alit liedđi!

Galggat sárdnut, galggat cealkit!

Jaskes eana, jaskes albmi,

jaskat lea olles máilbmi...”

“Alit liedđi, don gii diedđát,

diedđát dan, ja dan vel muittát,

sártno munnje, savkal, vuoiŋŋa,

čájjet gosa vel galggan mun!”

Dette er en sang, så da er det viktig at stavelsene er like mange, selv om ingen nødvendigvis skal synge den.

Norsk og svensk er nabospråk, og uten mye strev kan man forstå hverandre. Men for å oversette fra svensk behøver jeg et stødigere grunnlag enn det jeg har fra Astrid Lindgrens verden og utallige krimserier på TV.

Avslutning

I den første dialogen i boken forteller David at når man blir gammel, så hører man ikke gresshoppene lenger⁵⁸. Ved studiesamling i Gerlesborg, i begynnelsen av september, i hagen til Villa Akvarellen, hører jeg gresshoppene. De er ukjente i min verden, men jeg visste med en gang hva det var. Du må ha ungdommens hørsel for å høre gresshoppene. Det kan ikke ha vært en tilfeldighet. Jeg skal ikke påstå at jeg har hørsel som en ungdom, men denne utdanningen har bedret min hørsel for oversetting.

---

⁵⁸ Gripe, Maria (1979). *Tordivelen flyr i skumringen 2*. opplag 1991 s.10-11

Kildeliste

Artsdatabanken. Tilgjengelig: <https://www.artsdatabanken.no/>

Bergstrøm, Grete Gunn (2016). “Jeg gikk meg over sjø og land - På leiting etter samiske kilder i arkivet” i *Nordisk arkivnyt nr. 3 2016* Stockholm: Riksarkivet

Tilgjengelig: https://www.arkivverket.no/om-oss/samisk-arkiv/publikasjoner/_/attachment/download/04fe63f6-0d0a-4c02-a8b1-d5a68b36ac0a:8011ff0a0374db4255af6d3311efc83b47ae921e/Arkivnyt_nr3-2016.pdf

Bergstrøm, Grete Gunn (2019). “Med ærbødigst hilsen, Lars Jakobsen Hætta” i Arkivverket 2019-02-14 oppdatert 2021-10-06. Tilgjengelig: <https://www.arkivverket.no/om-oss/samisk-arkiv/artikler/med-aerbodigst-hilsen-lars-jakobsen-haetta-copy-2>

Blomgren, Einar (2021). “James Joyces “Ulysses” på “skandinavisk””, Oversetterleksikon. 2021.11.26. Tilgjengelig: <https://www.oversetterleksikon.no/james-joyces-ulysses-pa-skandinavisk/>

Brøndbo, Stig (2015). “Oppholdsvær skaper språkproblemer” UIT 2015-07-27. Tilgjengelig: https://uit.no/nyheter/artikkel?p_document_id=425550

Eira, Inga Ravna (2019). *Gáhttara Idit Vokterens Morgen The Guardian's Dawn*. Karasjok: Davvi Girji.

Fischer, Sofia Nordin (2015). *Översättardagbok Their Eyes Were Watching God av Zola Neale Hurston* (magisterprogram i litterär översättning HDK Valand, Göteborgs Universitet). Göteborg: HDK Valand.

Gaski, Harald (2021). “Et uoversatt dikt og et språks rett til å eksistere” i *Mellom: Tidsskrift for Oversatt Litteratur – Samisk litteratur i omsetjing (Vinter 2021/2022)*. Oslo: Mellom.

Gripe, Maria (1979). *Tordivelen flyr i skumringen*, oversatt av Smedstad, Tove Gravem 2.opplag 1991, Oslo: H. Aschehoug & Co

Henriksen, Marit Breie, (2020). “Bibelen på samisk - historisk blick på samiske bibeloversettelser” i *Kirke og kultur Vol.125, Utg.1*. Oslo: Universitetsforlaget

Hætta, Lars & Anders Bær (1982). *Muitalusat*. Karasjok: Davvi Girji

Hætta, Lars & Anders Bær (2019). *Muitalusat*. (red. Oskal, Nils & Johanna Johansen Ijäs & Bjørklund, Ivar), Stamsund: Orkana forlag as

Joyce, James (1922). *Ulysses*, oversatt av Angell, Olav Norsk utgave 1993, Oslo: J.W. Cappelens forlag

Kommunaldepartementet (2022) *Regjeringen 2022-04-29*. “Fakta om samiske språk” Tilgjengelig: <https://www.regjeringen.no/no/tema/urfolk-og-minoriteter/samepolitikk/samiske-sprak/fakta-om-samiske-sprak/id633131/>

Larsen, Dan Robert (2012) “Inuktitut-Bibel ferdig etter 34 år”: nrk.no 2012-05-19. Tilgjengelig: <https://www.nrk.no/sapmi/inuktitut-bibel-ferdig-etter-34-ar-1.8144535>

- Lukkari, Toivi & Heikkiarmas Lukkari (1992) *Šattut Sámis*, Kárášjohka: Davvi girji OS
- Pope, Kirsten & Máret Sára (2013) *Eatnigiella Giellaoahpu váldogirji*, Kárášjohka: Davvi Girji
- Schleiermacher, Friedrich (1998). “Om de olika metoderna att översätta” i *Med andra ord: teorier om litterär översättning* (s. 115-130). (red. Kleberg, L.), översatt av Bjurman, Lars, Stockholm: Natur og kultur.
- Skum, Iselin (2023). “Ballá sámegiela oalát jávkat: - Mii fertet rievdadit sámegiela čállinvuogi”. *Ávvir*. 2023-09-22. Tilgjengelig: <https://www.avvir.no/balla-samegiela-oalat-javkat-mii-fertet-rievdadit-samegiela-callinvuogi/#plus>
- Solbakk, Aage (1997). *Sámi čállingiela historja*, Kárášjohka: Davvi Girji OS
- Svanberg, Ingvar (2000) *Samisk etnobiologi – Människor, djur och växter i norr* (red. Svanberg, Ingvar & Håkan Tunón) Falun: Bokförlaget Nya Doxa
- Trosterud, Trond (2023) ”Experten: Kan dröja 1000 år innan en AI förstår samiska”. *SVT.se*. 2023-10-23. Tilgjengelig: <https://www.svt.se/nyheter/sapmi/experten-kan-droja-1000-ar-innan-en-ai-forstar-samiska--s0qip5>
- Venuti, Lawrence (1995). *The Translator’s Invisibility: A history of Translation*, London: Routledge
- Vest-Aikio, Anja & Jouni Aikio & Esko Aiko (1997). *Lottit luonddus Oahpa dovdat Sámi lottiid*. Kárášjohka: Davvi Girji OS.

Appendix: Oversettelse til nordsamisk av “Tordivelen flyer i skumringen” av

Maria Gripe, årene 2022-2023 ved HDK Valand Göteborg i

“Magisterutbildning i litterär översättning”

Ruovdegáranas girdá gerbmosis

Eallin leat dáhpáhusat maŋŋalaga.

Muhtumat leat ártegeabbot go earát ja gohčoduvvojit fearánat.

Muhtumat leat mii ieža dahje earát dárkilit plánen, leat dáhtu bokte stivrejuvvon ja gohčoduvvojit dagut dahje olahusat.

Muhto muhtin dáhpáhusat eai oro leame stivrejuvvon dáhtu dahje jierpmi bokte, dat dáhpáhuvvet áibbas fáhkka ja vuorddekeahhtá, eat ge lean sáhttit daid einnostit ge. Mii gohčodit daid soaittáhahkan, muhto eat dieđe maidege daid birra. Mii eat dieđe jus dat baicce leat oassin vuorbis man ii oktage sáhte garvit, njuolgut oidnojuvvon. Dán birra eat dieđe maidege.

Muhto mángasis mis leat gal vásihan ahte dáhpáhusat mat eai oro mearkkašeame maidege ja orrot áibbas soaittáhagas šaddan, leat ožžon dehálaš váikkuhusaid.

Dat mitalus mii dás galgá mitaluvvot, ahte dat viimmat ilmmái, dasa leat rievtti miel guokte iešgoabbatlágan dáhpáhusa sivvan, orrot leame čielga soaittáhagat. Mii eat beasa goassege diehtit lei go soaittáhat vai vuorbi mii vuolggahii buot, mii eat sáhte go árvádallat.

Dát dáhpáhuvai:

Vuosttaš soaittáhat:

Diibmu 18.00 manná juohke mánnodaga-bearjadaga ekspressatoga davasguvlui Malmö

Sentralstationas.

Dán eahkeda, disdaga geassemánu 27. beaivvi, vulggii toga minuhta nala Sentralstationas.

Diimmu ja vihttalogioveci minuhta maŋŋil – dat mearkkaša dii. 19.59 – bisánasttii toga, áigeplánaid mielde, Alvestas.

Peronŋa guvlui vujii dán eahkeda okta stašuvdnabargi buori leahtuin trucka, mas ledje koaffárat ja mátkegálvvut mat galge toga mielde mii lei vuordiime. Juste ovdalaš go trucka boahdá peronŋii, dáhpáhuvai ahte vuoddji gurut čalbmái deaivvai stuorit girdi divri, ruovdagáranas, mii dagahii ahte son fertii bissehit trucka. Čalbmi golggai, ja sutnje lei váttis oaidnit čalmmiin.

Dát dáhpáhus mielddisbuvttii ahte idjatoga davasguvlui maŋŋonii golbma minuhta ja guoktelogigávccii sekundda Alvesta stašuvnnas dán eahkeda, geassemánu 27. beaivvi.

Dat fas mielddisbuvttii ahte maŋŋel Alvesta de hoigaduvvui vurdojuvvon boahtináigi.

Dan unna stašuvdnagávppogis Ringarydas Smålanddas galge dát golbma minuhta šaddat mearrideaddjin golbma olbmo eallimis.

De fal, dán bokte mii álggos lei oaidnit dego soaittáhat Alvesta peronŋas, galggai ollu boahit beaivečuovgga ovdii ollugiidda – ii dušše Smålandda Ringaryd čoahkkebáikki álbmogii.

Nubbe soaittáhat:

Olbmot eai álo dieđe máid sii dadjet.

Olbmot eai álo huma duođaid.

Olbmot eai álo muite máid sii leat dadjan.

Dát lei dat surgadis vásáhus man Jonas Berglund lei čoaggán iežas 12 jagi eallimis ruovttus ja skuvllas.

Beassat duođástit ja analyseret duođaid ja giellásiid iežas eallimis, ja lagabui sáhttit čielggadit

erohusaid gaskal doahpágiid dihtomielalaš ja diehtomielakeahtes gielis olbmuid gielas – ja erenoamážit váhnemiid ja oahpaheddjiid gielas – lei Jonas Berglund guhká sávvan oažžut báddenmášiinna.

Dađi bahábut ii ožžon, nu movt lei sávvan, báddenrusttega juovllaide ja ođđabeaivái. Muhto go devddii 13 jagi, de ollašuvai sávaldat, ja eanemusat go oabbá Annika Berglund, gii lei 15 jagi, bijai návccaid dasa.

Dán guokte soaittáhagain, mat eai orron gullame oktii oba ge – ruovdegáranas Alvesta peronņas ja Jonasa riegádanbeaivve skeaŋka Ringarydas – galge máŋga áigá vajálduvvon ja čihkkovuvvon bealit dan unna báikkázis Ringarydas Smálanddas boahtit albmosii ja loahpas almmostahttojuvvot.

Niehku

Riegádanbeaivvi geassemánu 27. beaivvi oaččui Jonas Berglund viimmat báddenmášiinna gieđaid gaskii. Son dakkaviđe bargagođii plánejuvvon iskkademiiguin.

Son áiggui hui dárkilit bargat, ja álggii dan dihte duođaštit jienaid mat gullojit luonddus go eallit gulahallet.

Elliid ja lottiid jienat, jurddašii son, fertejit doallat čielga duohtavuoda, gulahallan mii lea duohta ja čielggas, ja dál áiggui buohtastahttit dáid ráinnas ja čáppa jienaid olbmuid behtolaš ságaide.

Son áiggui maidai atnit báddenmášiinna duođaštit nu ollu go vejolaš mekánalaš jienain mat čuožžilit olbmuid doaimmain iešguhtet surggiin.

Dán eahkeda, geassemánu 27. beaivvi, vánddardii Jonas iežas oappáin Annika ja sudno ustibiin David Stenfäldt, gii lei jagi boarraset Annika, gulul ruovdemáđija guora. Idjatoga Stockholmi galggai fargga mannat meatta. Jonas háliidii báddet togajuvlla jienaid, go derpet ruovdemáđi joatkagiid vuostá.

Lei čappa eahket. Lei nu ruonas ja hávksi go dušše geasset sáhtii leat. Lei šaddi mánnu, moatti beaivvi geahčen láđasmánnu. Lei áibbas goalki, muhto rásselohkut gullojedje suinniid siste, ja čahci gullui stuhčame dan jogážis mii jaskadit bođii vuvddiin doppe dobbelis ja jotkii Ringaryd čađa.

Jonas lei aitto bádden rásselohkuid jienaid, ja jáddadan mašiinna

- Dihtet go, Annika? dajai David fáhkka.
- Jonas fas bijai mašiinna báddet.
- Dihten go máid? dajai Annika.
- Ahte go boarásnuvvá olmmoš, de ii šat gula rásselohkuid?
- Rásselohkut mat čudjet nu garrasit! dajai Annika.
- Juste fal dan dihte. It don gula nu alla šuoŋaid go šattat boaris, dajai David, ja Jonas fas jáddadii báddenmašiinna.
- Háliida go oktage njálgá? dajai ja rokkástii salmiáhkkanjálggadoasa mii álo lei lummas.

Dat earát eai háliidan. Son gal didii dan bures. Jonas mielas leigga David ja Annika nu imášlaš doavkkit muhtin dáfus. Soai dajaiga ahte salmiáhkkanjálgát leat beare garrasat sudnuide, ahte dábálaš lakriisa lei mihá buoret.

Ii hal Jonas borran ge salmiáhkkanjálgáid mágu dihte, muhto baicca váikkuhusa dihte. Son háliidii ahte vuoŋŋamaččat alo galge leat bargame, ja salmiáhkka sajii jurddašemi, muhto

eai hal dat earát dan ipmirdan.

Diibmu lei 21.23, toga galggai dábálaččat vuodjit Ringaryd čađa.

- Mii gal leat vissa maŋŋonan, dajai Jonas.
- Mun in ipmir, dajai David. Mii leimmet galgan gullat dan.
- Mun manan deike veahá, dajai Jonas ja jávkkihii vulos čázi guvlui.

Son in lean bádden golgi čázi vuos. David ja Annika guovttos čuovvoleigga. Dan botta go vuorddašii idjatoga, báddii čázi go stužai Ringarydjogas. Son háliidii dan dego luonddu vuosttededdun toga mekanalaš šláma vuostá.

Fáhka savkkuhii Annika:

- Hššš! Muhtin suhká!

Gehppes, várrogas stuhčá gullui. Jonas bijai báddenmašiinna johtui.

- Hallo, hallo! Dá lea Jonas Berglund. Mun čuččodan dás báddenrusttegiin dan jaskes Ringarydjohgáttes. Dáppe lea oalle seavdnjat. Mii gullat áirruid čázis. Muhtin lea suhkame. Gii son dat lea, dan mii dál jurddašit.
- Lea vissa muhtin boaran, savkkuhii Annika.

Jonas kommenterii vuollegis ja čielga jienain:

- Dás daddjo ahte lea vuorrasit dievdu, agi lea váttis mearridit.

Dan seammás gulle olbmá gossáme. Lea jietnalis gosahat, mii gullui bures Jonas jietnabáttis.

Son maid dai báddii doktaga biškasa, mii gullui seammás go gosahat. Šattai miellagiddevaš jietnakombinašuvdna, gos dovтта bođii geasuheaddji vuogi mielde sisa doppe duogážis.

Muđui lei jaskat, sii gulle fatnasa govddodeame gorttiid čađa ja bisanit gáddái das lahkosis.

Jonas jotkkii muitalemiin:

- Dán váttis gorterođu dihte in sáhte juste dál mitalit juste gosa fanas lea bisánan.

Aitto de gulle dearpasiid jaskatvuođa čađa, ja Annika čurvii:

- Jonas! Doama dál, jus galggat toga báddet!

Buot golmmas doapmaledje ruovdamáđi lusa, juste de go toga šlámai meattá.

- Ale mana nu lahká, Jonas! Dat lei Annika, muhto su čuorvun heavvanii toga čeargasii.

Reporttar Jonas rágui mikrofovdnii:

- Iežan heaggavárain bádden dál Stockholmsexpressen jiena! Diibmu lea dál – 21.26, gaska jietnagáldui lea sullii 1,3 mehtara.

Toga manai ja Jonas jáddadii báddemášiinna.

- Don it leat ollesjierbmái, cáhkai Annika. – Nie lahká!

- Dan barggus gal ferte vissis várálašvuođaid lahkoni, dajai Jonas jaskadit go toga manai dobbelii ja guđii ipmirmeahtun jaskatvuođa.

- Gosa son dat galggai? dajai Jonas fáhkka.

- Gii? jearai David imaštemiin.

- Dat gii sugai. Vuolgot vulos geahččat!

- Gal mii gal várra galggašeimmet ruoktot vuolgit dál, dajai Annika.

Muhto David mielas sii sáhte váccašit johgáte álggos. Lei seavdnjat ja rođut ledje suohkadat gátteguora. Ii oktage sis lei oahpis báikkis. Annika njalkkihii geađgái ja fertii dollet David gihtii.

- Gea do! Jonas bisánii ja cuigii fatnasa mii lei čihkon gorttiid sisa. Dat lei dakkár báikkis gos lei váttis beassat gáddái. Dušše moadde mehtara dobbelis lei gudji gorttin gokko fanas hui

álkit lei sáhttit mannat.

- Lea muhtin gii ii hálit oainnahallat. Imaš! dajai Jonas ja raporterii báddenmášiinnain máid son lei oaidnán.

- Heaitte eret stoahkat reportera dál, Jonas! dajai Annika.

Gáddi šattai fáhkka álkibun vánddardit. Dáppe ledje muorat main lasttat buonjudedje čazis. Lei dego párka gos vázze, litna suoinnit julggiid vuolde. Mánnu báittii. Dál oidne unna rukku man bálddas vilges fanas sugadii mánoheabis.

- Dákko manná bálggis dán luohkás juoga saji, dajai David.

- Leat go leamaš dáppe ovdal? jearai Annika.

Muhto dan gal ii lean, dajai David. Soai geahčaiga dasa.

- Movt bon de diedát?

Dat ii vástidan, šattai nu ártet, lei dego nahkkariid siste vázzime, čalmmit ledje čaggut. Son álggi jođáneappot vázzit.

- Dá lea bálggis! dajai ja láidestii miesttaga birra. Son cuigii bálgá mii mohkkasattii bajás luohká.

- Dat manná gárdái mii lea viesu duogábealde, dajai, ja álggii vázzit.

- Mii dat leat viesuid? Don han lohket ahte it leat leamaš dáppe ovdal? logai Annika. Son doapmagođii doarridit David. Jonas bođii maŋis. Soai fertiiga viehkat nu ahte eai báze.

- Muhto David! Don han ii leat leamaš dáppe, dan don dadjet! Annika čuorvvui čierrujienain.

De gal bisanii ja jorggihii fáhkka su guvlui. Čalmmit ledje ain caggut, son orui hirpmahuvvon ja veahá ballán.

- In leat leamaš dáppe ovdal, dajai. – Muhto mun dovddan dán báikki.

- Die ferte leat Selander-gárdin mii leat dieppe badjin, dajai Jonas.

- Jua, nu dat ferte, dajai Annika. – Mii sáhttit dan oaidnit stuoraluottas.

David geahčai dan guktui, dego ii livčče ipmirdan máid soai logaiga.

- Heaitte David! Heaitte dádjumis nie. Dieđusge leat leamaš dáppe ovdal, don leat dušše vajálduhtán dan!

David ii vástidan. Son vázzigođii bajás luohká. Dat guovttes čuovvuleigga. Bálggis mohkkasattai miestagiid ja muoraid birra. David váccii guhkes lávkkiiguin. Annika bisui Jonas bálddas.

- Huff man ollu čuoikkat! Annika fáippui daid, muhto Jonas fuobmái báddegoahtit.

Čuoikka jiena ii lean vuos bádden.

- Lea bat daidda veara golahit bátti, Jonas, dajai Annika ja ruohkai giedaid.

David lei bidjan eambo leahtu, dál gosii viegai, ja lei ollen ollu ovdalii. Annika fuobmái dan ja viehkagođii.

- Juo dus lea hoahppu! David, vuordde!

De gal bisanii ja vurddii dassázii go Annika lei joksan su.

- Mii dat lea David? Don leat áibbas...

- Jua! Son gaskalduhtii Annika. Dat lea nu go logan, mun dovddan dán báikki, juohke áidna lávkki. Muhto mun in leat goasse ge leamaš dáppe!

Annika ii diehtán máid galgai dadjat. David lei nu earálágan, dat balddii su.

- Gula, mii jorggihit dál, eat go? dajai son.

Ii, son ii áigon jorggihit. Dat lea beare mañjit jorggihit dál, logai. Son orui jierásnuvvan ja ámadadju lei šoavkat mánoheabis.

Annika geahčadii gosa Jonas lei jávkan, go lei báhcán čuoikkaid báddet. Sus lei heajos

dovdu.

- David, gula mat... dat lea nu maŋŋit dál, Jonas ii ábut leat dáppe, mii fertet ruoktot...

Muhto ii son váldán bealjái. Son cuigii bajás bálgá.

- Dákko, boahte mohki duohken, doid miesttagiid duohken, doppe nohká bálggis. Dan maŋŋil boahtá allá, oalle bures adnon boares geađgeboardda. Go dan giccut, boadát gieddái gos lieđit, geađgeáidi mas vilges verrát guokte stoalppu gaskas. Verraha duohken lea suoidnešilju mas syriidnačikŋavisoš lea gurut bealde. Moadde mehtara čikŋavisožis eret lea láttoš. Láddogáttis lea reŋko, dat lea vielgat ja mála lea veahá laigan. Reŋkko duohken lea lieđđi jasmiidnamuorra. Láddos vuolgá luottaš mas leat duolba geađggit, goappaš bealde šaddet ruvssut, dat leat fiskadat, unnit ja jorbasat...

David humai dego livčče nuppi ilmmis. Jonas lei maid ollen ja báddii buot máid dajai. Dál David jaskkodii, geahčai Jonasii dego áitto livčče gullan.

- Joatkke, David! Mun in áiggo muosehuhttit. Joatkke!

David njávkkastii čalmmiidis.

- Ii, dajai. Gal dát lea doarváí.

Son jorgalii sealggi dan guoktái, ja jotkkii guorrat bálgá. Dál ii vázzán nu jođánit. Annika dollii Jonas gieda.

- Balat go? dajai Jonas.

Son šluvggii oaivvi. Ii lean seavdnjat, lei nu mánoheahpi. Go ollejedje birra dan miesttaga, de ledje, juste nu movt David lei muitalan, alla geađgeboardda ovddabealde. Dat lei hui boaris, biedganeame, ceahkit ledje botnjut ja luoddanan. Ráguin šadde suoinnit mat šealgájedje mánoheabis. Annika galbmui. Idjabiekkaš lihkahalai suinniid ja muorralastaid.

Sin suoivvanasat ledje seavdnjadat sin ovddabealde. Áimmus lei ollu čuovga. David lei

juo bajás boardda manname, son guggii ja čohkkii liedđi suoinni man geigii Annikai.

- Suoidne-násteliedđi, savkkuhii. Stellaria Graminea.

Suoinnis ledje smávva vilges liedit.

Jonas ja Annika maidai giccuiga boardda. Sii rasttildedje gietti gos liedit odde mánoheabis, rahpe dan vilges verraaha, badjel suoidnešilju syriidnačikŋavisoža guoras ja dan vilges reŋkko lusa láddogáttis. Sii čohkkededje reŋkko nala. Sin ovddabealde manai luottaš mas duolba geađggit daid fiskes ruvssuid gaska. Juste nu movt David aitto lei čilgen.

- Lea dego niehku, savkkuhii Annika.

David šuohkehii lossadit.

- Jua, dajai son, dat livčče galgan leat dušše niehku. Muhto dat gávdno duohtavuodas.

- Máid don de oaivvildat?

- Mun niegadin dán gárddi dán ija. Mun bohten dien geainnu man aitto leat vázzán. Dan dihte mun dovden dán báikki. Mun vázzen dákko niegus.

Son lei jaska. Duot guovttos eaba ge jienádan maidege. Veaháža maŋnel fas jotkkii:

- Mun lean leamaš viesu siste maidai... Niegus, muhto ii fal duohtavuodas. Son cuoiggui vilges viesu guvlui man sáhte oaidnit muoraid gaska.

Son humai nu vuollegaččat ahte gosii dušše savkkuhii. Jonas lei bidjat báddemášiinna johtui ja báddii juohke áidna sáni.

Dál David čuožžehii. Álggii sivvožit vázzit viesu guvlui man birra šadde alla muorat. Jonas čuvvodii juste maŋis nu ahte ii galgan massit ovttá ge sáni. David humai vuollegaččat, jietna ii lean čielggas, dego livčče njuolga niegus boahtime.

- Mun bohten ovdastohpui mas boardda, ja mannen mánggaid lanjain, muhto in dovdan báikki. Mun dihten buot uvssaid gos dat ledje, mun rahpen daid, ja vázzen doppe, muhto in

lean leamaš goassege doppe ovdal. Mun dihten juste gos juohke diŋga galggai leat, buot stuolut, beavddit, dávvirat, buot dihten, muhto in dovdan báikki. Mun vázzen láse meatta gos ledje lieđit, orron diehtime makkár lieđit dat ledje, muhto in dovdan daid. Ledje ollu lieđit, ja mun vázzen daid meatta. Čađat lei muhtin gii lávllui. Dat orui leame viisu, čáppa ja erenoamáš lávlla. Ovtta čiegas ovtta lanjas lei diibmu, láhttediibmu, ja láses bálddas lei šaddu, ja mun bisaniin dan ovddabeallái, dat lei láses, okto, ja lieđit ledje alihat. Ja de álggii diibmu čuodjat. Čuojai máŋgga geardde, in lohkan galle geardde, muhto máŋgga geardde fal. De oidnen ahte lieđi lasttat lihkadišgohte, dat loktanedje dego giedat, fanahalle mu guvlui, hiljánit, hiljánit. Ja čađat lei muhtin gii lávllui, nieiddaš dat lei, in oaidnán su, in dieđe gos son lei dahje gii son lei, gullen dušše jiena mii lávllui ja lávllui...

David jaskkodii. Son čuoččui loktejuvvon giedaiguin, nu movt lasttat dan lieđis man lei čilgen.

- De gullájin, de ii lean šat eambbo, dajai.

- Diekkár nieguid in negat mun goassege, dajai Annika jurdagiid siste. Máid son dat mearkkaša?

David luittii giedaid vulos.

- Ii fal maidege... In mun dieđe.

Fáhkkestaga oinniiga Jonas manname dego njuolla viesu guvlui.

- Na mii dál ges, dajai Annika ja viehkalii maŋŋai.

Soai gávnaiga Jonas miestaga duohken, viesu geahčeseainnu guoras. Lei seavdnjat, muhto moadde láse ledje rabas, okta vuollin ja okta badjin. Sevdnjes lanjas nuppi gearddis gulle muhtima vázzime.

Ovdal go oktage ollii bissehit su, lei Jonas gizzume boares murrii mii lei áibbas lahka

viessoseainni. Annika dohppii su juolgái, ja geahččalit gaikkehit vulos, muhto bázii dasa dušše skuovain. Jonas giccui badjelii.

Dál cáhkkehedje čuovgga doppe badjin. Veahánaš čuovga bođii olggos gárdái. Jonas lei mealgit badjin muoras, mieiggai muora njeaiga, čihkosis lastaoavssi duohken.

David ja Annika čiehkadeigga miesttaga duohkai, eaba duostan veahá ge jienádit. Doppe gulaiga Jonas bidjat johtui báddenmásiinna, ja savkkohalai iežas reportáša doppe muoras:

- Hallo, hallo! Dá lea Jonas Berglund! Mun lean dál Selander-gárdima olggobealde.

Báddendilálašvuodát eai leat nu buorit, muhto dáhtošin din dohkkehit dan heajos jiena goitge. Mun lean giccon ebelmurrii juste rabas láse vuolde, nuppi gearddis dán viesus. Láse mii jea juste vuolábealde lea maid dai rábas. Muhto dáppe badjin oidni čuovga lihkadeame dán lanjas. Mu mielas orun gullame... Vuordilastet! Mun bisánasttán oanehaš duođaštit jienaid mat bohtet dan lanjas gos dat čuovggasta dan boares Selander-gárdimis. Dáppe juoga orro dáhpáhuvvame. Vuordilastet!

Hirpmahuvvamiin beasaiga Davis ja Annika oaidnit ahte Jonas lei sirdime saji doppe muoras. Lávkkii moadde lávkki oavssi mielde, guggii ja velledii čuovvje nala ovttá eará oavssis. Dat orui jus heaggavárálaš. Oaksi álggii luoitit ja Annika čárvii David gieđa garrasit gaccaiguin. Dušše čuožžut dies, ii ge sáhttit maidege bargat lei issoras, ja Jonas njoamui doppe, láse lagabui dainna mikrofovnnain. Oaksi ruškkii, muhto lihkus ii doddjon.

Jonas lei várra bádden dan máid háliidii, go dál álggii maŋos murdit. Soai doalaiga vuoinjahaga, geat leigga eatnan alde. Oaksi sugadii ja ruškkii. Viimmat lei dorvvus ja mieiggai vuot muora vuosttá. Soai gulaiga dundárdeame mikrofovdnii:

- Jua, hallo fas. Son gean gulaimet vázzime, lea áhkku, ándagassii, vuorraset nisu, eamit... mu mielas lea veahá oahpis... vuordilastet mat!

Jonas jáddadii báddenmášiinna ja guggii David ja Annika guvlui.

- Mii lea dan áhku namma gean dat lea viessu?

- Jonas, boađe vulos dál!

- Jua, muhto mii dan namma lea?

- Roavvá Göransson! Boađe vulos!

Muhto Jonas válddii fas mikrofovnna, deaddilii nala ja jotkkii reportáša:

- ... eammi gean gohčodit roavvá Gustavsson...

- GÖRANSSON! gullostii eddon jietna doppe vuollin.

- ... ándagassii Göransson. Munnje lea váttis namaid muitit. Son čilgii čoddaga, orui dego ii muitán šat man birra lei hupmame, muhto ii – son válddii njálgá ja jotkkii:

- Mun lean vihttanuppelohká, várra guoktelogi mehtara eret namuhuvvon eammis, nissonis roavvás... gii vánddarda lanjas dego sevdnjes suoivvanas. Munnje lea oba váttis oaidnit latnjii, muhto oainnán ahte roavvá Göransson juste dál buktá juoidá mii lea oaidnit dego áviisalátna. Son álgá giessat áviisabáhpiriid guhkolaš, oalle seakka páhka birra mii dán rádjái lea leamaš ceaggut seainne vuosttá. Das lea juo garrabábir birra, muhto orro leame su mielas dárbu eambo giessat. Son lihkáda jođánit ja hirrasit. Páhkka lea sullii bealnot mehtara guhku ja dan siste lea várra... na, máid galgat árvidit? Láhtterátnu várra?... Muhto máid mun dál oainnán?

Jonas vuohon velledii čoavjje nala dan oavssi nala, oaksi sugadii hirbmadit, muhto Jonas savkkuhii mikrofovdnii:

- Jua! Mun oainnán suoivvanasa seainnis, stuora sevdnjes suoivvanas mii lihkada veahá dobbelis roavvá Göransson. Suoivvanas mii ii sáhte leat roavvá Göransson, muhto mii de muitala ahte dáppe lea vel okta olmmoš dan lanjas ja... vuordilastet!

Jonas dolle mikrofovna láse guvlui. Muhtin gossá doppe!

De dadjá roavvá Göransson hui čielgasit, nu ahte maid dai David ja Annika dan gullaba:

- Mun gal jáhkán ahte áiggun dárkkistit ahte buot lea nu go galgá.

Jonas savkkuha mikrofovdnii:

- Jua, mii ipmirdit ahte gávdno vel okta olmmoš lanjas, olmmoš mii juoga man dihte ii boađe oidnosii, gii lea jávohaga, muhto gossá. Gii dát olmmoš lea?...

Oainnán dál roavvá Göransson manná uvssa lusa, amas suoivvan čuovvu, ja jávká, oainnán ahte páhkka loktejuvvo seainnis, vuoliduvvo ja dollojuvvo njuolga láhti bajábealde. Čuovgga jáddadit ja latnja lea dál seavdnjadasas. Muhto dan sadjái oainnán...

Son bisánii ja njiedjagođii vulos. Annika šuohehii geahppasit, muhto beare árrat. Dál bođii čuovga latnjii vuolábealde. Jonas lei vuohon muoras, moadde oavssi lagabui eatnama, muhto goitge badjin. Viesu vuolde lei alla geađgejuolgi, ja David ja Annika eaba oaidnán olus dan lanjas. Gulaiga Jonas dundardeame mikrofovnnas:

- Jua, hallo, hallo... roavvá Göransson lea juste bohtán dán latnjii vuollin, manná telefonna lusa mii lea beavdde nalde ii nu guhkin eret láses. Son lea olu lagat dál mu čiehkadanbáikkis go goassege ovdal, ja mun ferten leat oba várrogas. Olmmái gii gossá, su suoivvana in oainne. Dál bláđe roavvá Göransson girjji, has dat lea telefonnummára ohcame. Nu fal! Son lea gávdnan dan ja álgá ringet...

Jonas geigii mikrofovna nu ahte dat galgai báddet go roavvá Göransson dettii nummáriid.

Juste maŋŋelaš gulle toga njurgume ja šlámai meatta. Lei oanehis toga, ja buorre lei. Go fas jaskkodii, gulle roavvá Göransson hupmame lanjas, son lei bárahis ságastallame:

- Jua, dieđusge, ii fal, dat gal lea čielggas ahte in bargga nie. Movt de, oaivvildat? Ii fal, ii

mihkkege oidno, ii dan gal ii máhte jurddašit. Jua, lei vuorraset olmmái dás lahkosis... Ii fal, manne nu? In, dieđusge in váldán sisa vaikko gean. Jus dát olmmái álgá šluppárdit, de goit ii leat oktage gii dasa jahká. Ii, mun gal dieđán maid mun barggan. Ii oktage váldde su nu duođas... Jua, giitu, lean ožžon beali ruđain. Goas de sáddet nuppi beali? Jua, dat gal manná bures, giitu. Mu odđa čujuhussii fal. Áibbas buorre! Ollu giitu! Buorre idja.

Roavvá Göransson bijai eret telefonna, ja Jonas válddii várrogasat mikrofovna iežas lusa. Šattai áibbas jaskat. Son lei láse luhtte ja gáifái seavdnjadassii. Nie lei čužžon dan botta go humadii. Lei oaidnit dego geahčai njuolga Jonassii gii lei muoras.

David ja Annika doalaiga vuoigŋahaga. Lei go dat fuobmán su? Dat bođii gitta láse lusa ja guggii olggos. Lei nu jaskat ahte sii gulle su vuoigŋame. Sekunddat golle. Ledje dego agibeavvit. Guldalii go? Lei go gullan maidege?

Muhto orui dušše geassime vuoigŋahagaid eahketilmmis. Su lihkestagat eai lean hirrasat. Son geahčai albmái. Viimmat faŋuhii ja loktii cagganfakki láses. Go gaikkehii láse gitta, gulle sii su čurveme sisa vissui:

- Goas don rievtti miel ledjet dál jurddašan vuolgit?

Láse beaškkehit gitta ja Jonas dunttardii mikrofovndii:

- De fal, ráhkis guldaleaddjit, dáhtun dis gierdevašvuoda muosáhusaid dihte, dat lei toga mii bávkki dákko meattá lulásguvlui. Dii sáhttibehtet ieža de gullat makkár váttis dilálašvuodain dát reportáša lea ráhkaduvvon. Muhto láse mii lei rabas lea dál gokčojuvvon, ja fargga sevnjoda ja jaskkoda vuohon Selander-gárdin. Ovdal go loahpahan iežan reportáša, áiggun divvut moadde gažaldaga: beassat go goassege diehtit makkár fearánat lea čuožžilan dáid seinniid duohken? Ja geasa gullá dat imašlaš, amas suoivvanas? Galgat go duostat árvaladdat? Gullá go dat dan seammá olbmái gean ovdalaš dán eahkeda oinniimet suhkame Ringarydjoga

rastá? Dat dievdu gii gosai?

Jonas jáddadii báddenmašiinna ja njejai muoras vulos.

Jienátkeahttá geigii Annika sutnje skuova. Fáhkkestaga dovddai ahte galbmui. Ilbmi ii lean galmmas, muhto dovddai galmmas ruohai čielgedávtti mielde ja doarggistii.

- Vuoi man galmmas šattai, dajai son. Dego galbma bieggá bosádii...

Dat eará guovttos eaba jienádan. Jonas lei čuoggume báddenmašiinna fas, ja David orui áibbas jurdagiid siste. Son lei rievddas. Son geahčai veahá ártegit

- Mii dat lea, David, mii dat *lea*?

David healkkehii ja dajai ahte ii lean fal mihkkege.

- Muhto lea nu movt dajat, šattai galbmaseabbo.

Son lei fas nu movt dábálaččat. Annika miella geahppánii ja dajai Jonasii ahte soai fertiiga ruoktot vázzát.

- Vuordil veahá, dajai Jonas ja jáddadii báddenmašiinna. Son lei bádden dan máid Annika ja David jur aitto leigga hupman. Son háliidii buot duođastuvvot ja báddejuvvot dán vuosttaš beaivvi báddenmašiinnain. Lei leamaš fiinna beaivi.

Jávohaga guđde Selander-gárdima.

Garrudus

David ii dovdan hoahpu ruoktot vuolgit. Sus lei dárbu leat okto. Go earránii Jonasis ja Annikas, de njulgii vuovddi čađa.

Eallindilli doaimmai nu issoras hejot jus ii duollet dálle beassan dan jurddahallat. Ii fal jurddašit dihto áššiid, muhto čorget veahá miela ja jurdagiid. Son ii máhttán ipmirdit movt olbmot birgejedje eallimis dan haga. Eatnasiid mielas lei son veahá ártet dahje dahkaluttai, muhto Jonas ja Annika ipmirdeigga go son háliidii iehčanassii.

David bohkosii ieš okto. Jonas gal lei nu somás olmmái! Duođas máhtii soatkat dáiggi. Ja makkár muitalusaid son lávii ráhkadit! Diet headju mii lei suhkame, šattai dallánaga máilmmi ilgadeamos olmmožin – dat “imašlaš olmmái mas suoivvanas ja gosahat”, várra áibbas dábálaš olmmoš. Muhto Jonas lei duođas ožžon ávkki báddenmašiinnas, ja dat lei dieđusge válđoášši.

Vuoi man erenoamáš eahket dál lei! Bivval ja jaskat ja nu mánoheahpi. Su jurdagiidda bođii niehku fas. Ii son lean muitime dan, de go gullái idđes, ii de ge lean leamaš su jurdagiin. Ii fal ovdal go lei doppe johkagáttis, go fáhkkestaga dušše didii ahte doppe gávdno bálggis juostá, vaikko duođas ii lean goassege leamaš báikkis. Son ii lean diekkáriid vásihan ovdal. Son fertii leat ovttá láhkái dakkár gii negada duohta áššiid! Sáhtii go niehku mearkkašit maidege? Son dovddai gosii ahte lei searvan juoga lobiheames daguide. Ahte son negus lei mannan báikái gos ii lean berret leat. Sullii ahte njágada báikkis gos diehtá ahte gávdno galba mas čuožžu “Deike eai beasa vierrásat”.

Muhto iežas neguide han gal ferte beassat!

David váccašii vuovddis. Dál ihkku lei nu erenoamáš dáppe vánddardit, vuovdi lei silban, ledje ollu suoivvanasat, ja guovddat mat šealggáhalle.

Áhčči gal lei várra ain girkus. Lávvii álo maŋjonit go galggai pastor Lindroth deaivat. Soai galggaiga ságastallat koarrakonseartta musihka birra mainna áhčči lei bargame. Lindroth lei olmmoš gii ain gaskkalduvai, muhto son lei ealas ja somá, beroštii meastta vaikko mas, ja máhtii jurddašit. Dat ii hupman ilmiiid almmiid movt muhtin báhpat dahket.

Hárve lei olmmoš ruovttus go David ollii ruoktot, doppe lei dábálaččat jaskat go rabai uvssa. Ii lean oktage su vuordime. Dalle go lei unni, lei su mielas dat váivi, muhto dál lei su mielas dušše fiinnis. Son lei hárjánaŋn dasa. Lei juo nu áigá go eadni lei mannan. Son ii šat jearahan

gosa lei šaddan, ja áhčči ii ge šat namuhan su. Measta dego livčče jápmán. Jus fal, seammá hal livčče. Ii son áigon moraštit... Ii dál šat... Áiggi mielde dovdui ahte ii lean oba gávdnon ge.

Oba jaskat lei vuovddis! Son duolmmui várrogasat, ahte ii baldde lottiid ja elliid. Fáhkkestaga ruoškehedje rissit su ovddabealde. Son bisánii hirpmástuvvamiin. Lei go muosehuhtán sarvva?

Muhto lei olmmoš gii bođii su ovddal, dáppe gasku vuovddi, gasku ija. Sus ruohtastii varra. Son ii oaidnán gii dat lei, muhto de gulai ahte lei boares Natte, gárremiin nu go juo lávii. Ii sus dárbbášan ballat, muhto son goitge geahččalii garvit olbmá. Natte lávii nu nággár go lei gárremiin.

Ii lea vejolaš beassat eret dál. David lei oainnahallan. Natte suoibbui su guvlui ja čearggiui suhtuin:

- Gii ah lea gii manná ja snuoggá dáppe vuovddis! Boađeike, beasan oaidnit du muođuid! - -

Hei, mun dat lean dušše – David!

Natte bisánii ja skulljegodii bohttala mii sus lei mielde, áiggui gullat lei go mihkkege báhcán dohko. – David, don diedát, dajai David ja lávkkii moadde lávkki ovddos.

- In, in dieđe.

- Doppe gávpogis ... David Stenfäldt. Moai duollet dälle deaivvadetne...

- Doala njálmmi! čergii Natte. Mun gula lea go mihkkege báhcán.

David ii gal háliidan muosehuhttit, álggii vázzit.

- Na báze dearvan Natte. Mun vuolggán ruoktot nohkkat.

- It biru de daga! Mun áiggun duinna hupmat! Mun áiggun diehtit máid dáppe barggat!

- Mun lean dušše vázzime...

Soai čuoččuiga njunnálaga. Natte bonjastii gorkka bohttalís ja jugistii. Son geahčai bastilis čalmmiiguin nubái ja dan botta go šlakkai. Son suoibugodii issorasat ja lei bággu čohkkedit guddo nala.

- Ii vel dáppe harcendievás ge beasa olmmoš ráfis! dajai.

- In mun galgga gal muosehuhttit...

Dan gal leat juo bargat. Ja dál áiggun duinna veahá humadit! David geahčadii birrasis. Máid dat Natte dál áiggui?

- Lea go duodas leamaš harcembáiki dát, dajai, nu ahte ii galgan leat áibbas jávohaga. Natte guovllai sutnje.

Dovddan go mun du? jearai bastilit. Čuoččuhat go ahte dovddadetne?

- Joo, moai deaivvadetne duollet dálle gávpogis.

- Mun gal muite.

- Dasto gal. David dovddai ahte eaddugodii. Lei go sus bággu dás čuožžut ja guldalit duššiságaid? Čielggas lei Nattes váivves dilli, muhto ii go son ieš maid dai lean sivalaš dasa?

- Mana helvehii! De dál galggat gullat, go mun galggan duinna hupmat!

- Lei go juoga erenoamáš?

- Máibbon dál, heaboheapmi gon velleht? Jus dajan ahte áiggun duinna hupmat, de lean dan dihte go lea juoga erenoamáš. Leahkkon ipmirdan?

- Na juo, ortnegis.

- Gos donnet leamaš dál?

- Mii lea dušše váccašan dáppe.

- Máid dáppe?

- Na, mii leimmet duoppe ja dáppe dáin lagamus báikkiin.

- Geat mii?

Dát lei ollislaš dutkan. David ii diehtán movt galggai bissehit dan. Dás ii lean dáiga, ii fal ii mihkkege mii sáhtii beroštahttit Natte. Muhto buoremus lei várra vástidit.

- Na, Jonas ja mun ja Annika. Movt de?

- Ehpert galgga golgat ihkku ja rigeret!

- Heaitte dál eret, Natte. Mii dušše vácciimet ja geahčadeimmet.

- Juste fal! Geahčadeiddet. Máid oinniidet?

- Oinniimet ja oinniimet... mii leimmet joh'gáttes, ja fáhkkestaga leimmet Selander-gárdima luhtte. Natte čuoččahii guddos ja suoibbui hirbmosit. Son roaivalii dan guoros bohttala geađgge njeaiga nu ahte mollanii duhát bihtán. De bisánii ja darvvihii čalmmiidis David čalmmiide.

- Dadjet go Selander-gárdin?

- Dadjen, ja movt de?

- Máid biruid leiddet doppe bargame?

- Maidege, lei aivvefal soaittáhat ahte manaimet dohko.

- Nugo... soaittáhat? Ja diesa galggan jáhkkit?

- Jua, dasa fal galggat jáhkkit.

Natte lei jávohaga, de álggii duolbmut duohko deike suinniid nalde, lei čielggas ahte jurddahalai. David lánkkii várrogasat maŋos, lei várra áigi ...

De fas Natte loktii muođuid su guvlui. Ja dál lei ámadadju rievdan. Son geahčai Davidii ganjalčalmmiiguin ja šuohkkigođii.

- Ii ... in ... dohko in mana šat goassege. Árpmit mu badjelii jus goassege fas lánken dien vissui. Ii fal ii oktage sáhte mu oažžut dohko, ii fal! Ii mu eallinbeivviid goit!

- Naa, it. David mielas lei buoremus oaivvildit dan seammá.
  - Dat garruduvvon Selander-gárdin, lunjaidii Natte. Son gaifái áibmui, šuhkii ja cáhkai, ja rokkai lummain. Gávnnai sigárageaži man David veahkehii cahkkehit. Natte lei vuot oalát rievdan, son lei njuorasmuvvan ja fáhkkestaga vaikko man buorredáhtolaš.
  - Lohpit munnje David, ahte bisut eret Selander-gárdimis!
  - Manne?
  - Manne? Manne nu? Natte bosui suova ja njuovčča ii jorran. Mun goit sáhte dan muitit, muhto don galggat munnje lohpidit!
  - Máid galggan lohpidit?
  - Galgga nu sakka dáikit. Galggat dušše gullat máid Natte muitala, danne go son dat gal diehtá feara máid.
- David ii jietnadan, ja Natte njamai sigáraloahpa ja nivkkuhii mearkkašahti. De suoibulii, dohppii David ja lunjaidišgođii fas:
- Go dalle áigá ledjen lunttaš... dat lea nu áigá, ledjen stoahkame Selandergárdimis, oainnat go áhččán lei barggus doppe, son lei snihkkár, ja mun bessen fárrui... Ja dan gal ferten dutnje muitalit, dan lean maŋŋil gáhtan, gitta dán beaivái.
  - Nugo...
  - Nugo... nugo... dan sáhtát dieđusge dadjat, muhto it donnen dan gal dadjat jus livččet leamaš mielde dalle. Dat biro neavri dáhtui áhči sahet dohkká... stuora finna čappa dohkká... sullii ná stuoris ... rastá ... mu, unna lunttaža, čalmmiid ovddas.
  - Man dihte bat dan dagai?
  - Na dan dihte go lei ieš stállu. Mus ain bávččaga go jurddašan dan birra. Dat lei goddin!
  - Natte, lei go du dohkká?

- Mu go? In hal mun goasse stoahkan dohkáiguin. Máid don, doaivvut go eatnis lei várri diekkáriidda? Muhto son lei jierbmái, son gal ipmirdii... ja álo hoagai: diet viessu lea garruduvvon, dan eadnán lávii lohkat. Ja gal mun gal dieđán máid dieđán, ja dan máid dieđán, dan dieđán, dajai Natte allaárvosaččat.

- Jua, mun ipmirdan, dajai David.

De fas Natte geahčestii sutnje siđve čalmmiiguin.

- Ipmirdat go? Dan gal it. Ii oktage dan daga! Dál gal astta šat duinna. De, mana dal!

Son lihkestii dego livčče áigume savdnjilit David eret. Orui vuohon viežžame suhtuid gos nu.

- Báze dearvan de, Natte!

David vázzái. Muhto go dušše moadde lávkki lei lávken, huikkádii Natte su maŋŋái:

- Don bisut eret Selander-gárdimis, nu ahte dieđát! Jus háliidat ahte duinna galgá mannat bures! Gulat go?

- Mun gulan! čurvii David ruovttoluotta.

De doapmalii eret.

Liedit

- Son lea leamaš nu buorre kunddár. Vahát ahte heaitá, dajai eadni ja geahčai sidjiide jurdagiid siste.
- Gii?
- Roavvá Göransson doppe pensunáhtas.
- Jáá, dat. Mu mielas son lea ilgat, dajai Jonas.

Sii čohkkájedje beavdde birra, iditbiepmuin, ledje eadni, áhčči, Jonas ja Annika. Rámbuvri, “Ringaryd Allköp”, man áhčči ja eadni eaiggádušaiga, galggai fargga leat rabas, ja sudnos lei

veahá hušša.

Muhto dál lei nu ahte roavvá Göransson lei ringestan eadni árrat idđedis ja jearran diehtá go son ovttage gii lei sáhttit čáhccet Selander-gárdima liđiid dán geasi. Son lei šaddan giddet penšunáhta muhtin áigge dás ovdal, ii lean áibbas dearvvaš ja galggai dikšui allergihkkáriid báikái.

- Mun duođas sávan ahte dearvvašnuvvá, dajai eadni.
- De fal, šaddá vahágin gávpái jus penšunáhhta gidde oalát, dajai áhčči. Muhto jus dál beasašii veahá vuoiŋnastit, de ... ja dieđusge fertet geahččalit veahkehit su daid liđiid ...
- Son jearai dieđán go rávvvet ovttage luohtehahtti olbmo. Dieđát go don ovttage? dajai eadni. Son lei várra sávvan ahte mun ... muhto mus lea juo nu ollu bargu gávppiin.
- Moai soite sáhttit, Jonas ja mun, dajai Annika.
- Eah! Jonas vuosttildii jítnosit. Mun in leat gal jurddašan čáhccet su boares lieđdelihtiid!
- Na, de sáhtán okto bargat! Annika geahčestii sutnje.

Eatni mielas orui leame buorre evttohus. Son manai dallánaga ringestit roavvá Göranssonii.

Lei hávski sáhttit mánáid fállat veahkkin go ieš ii sáhtán.

Roavvá Göransson háliidii ahte Jonas ja Annika galggaiga boahit dohko oktanuppelot-áigge seammá beaivvi.

Dál fertiiga eadni ja áhčči rámbuvrái. Jonas ja Annika báziiga guovttá.

- Manne don dien barggu váldet? jearai Jonas.

Annika lei muitán dan ártegis niegu man David muitalii ikte. Livčče somá beassat vissui ja geahččat heivii go dat eará máid lei niegadan. David livčče liikon dasa.

- Don aivve jurddašat David!
- Mun in jurddaš aivve su. It go don maid livčče háliidit oaidnit makkár dat lea siste?

Na de fal, beare ii dárbbášan lohpidit ollu dárbbášmeahtun barggut doaimmahit, de ánnas Jonas háliidii oaidnit viesu.

- Gal don ja David liigobeahhti daid ruotnasiid geahččat, dajai.

Dieinna lágiin ledje David, Jonas ja Annika vuot mátkkis Selander-gárdimii nuppes vuollel jándoris. Dán háve lei sis duohta earán doppe.

Ii go leat rievtti miel veahá ártet, dajai David, dás sii leat orron jagiid iige oba jurddašan ge Selander-gárdima, ja de fáhkkestaga lea dáhpáhuvvan okta nubbi ášši mas lea oktavuohtha juste dán vissui. Álggos lei niegadan. Ja de soaittáhagas gevve báikái ikte. Ja de deaivvadii David Nattiin gii dakkaviđe báibmagođii Selander-gárdima birra. Ja odne galge dohko liđiid čáhccet! Gal duođai lei ártegis dáhpáhus.

- Muhto dávjá han lea nu ahte áššit dáhpáhuvvet dien láhkái, dajai Annika.

Son ii áibbas liikon dasa ahte galgai leat juoga eahpelunddolaš dás, nie movt David orui geažuheame. Son vuosttildii dan máid ii sáhtán čilget, son háliidii ipmirdit dan mii dáhpáhuvai.

- Lea várra dušše soaittáhat, dajai son.
- Soaittáhat! Muhto mii bat soaittáhat lea?

Ii son dan gal nu riekta diehtán... Soaittáhat lei soaittáhat. Ja Natte lei gárremin. Ii fal lean nu ártet ahte dáikkii duššiid. Dat han lei várra oaidnán sin ikte ja moivváskan.

- Naba niehku dasto? dajai David. Máid don dasa dajat?
- Dus ferte leat sierra attáldat, dajai son.
- Sierra attáldat, mii bat dat lea? jotkkii David ceaggát, muhto dasa mii máhttán Annika vástidit.

Selander-gárdin lei olggobealde giláža. Viessu lei veahá sierra, stuora vilges gárdin, man vuovdiluvvon párka birastii. Čáppa báiki lahka joga, birra šattai lastavuovdi ja ruonas gieltit. Sáhtii váccašit fiinna mohkážiid dán guovllus, ja dan dihte heivii viessu bures penšunáhttan, muhto viessu orui veahá gollan. Doppe eai láven ollu guossit oktanaga. Eanemus ledje leamaš roavvá Göransson oahppásat, oktoolbmot geain lei dárbu vuoignat boaittoealbáikki áimmu oanehaš. Roavvá Göransson lei láigohan viesu dan doibmii, son ii eaiggáduššan dan.

Alla ruovdeverráat lei veahá rabas go ollejedje dohko. Sii vázze bajás muorrráidduid buohta, Jonas ovddemuččas ja báddenmašiidna jođus.

- Hallo, hallo! Dá lea Jonas Berglund! Diibmu lea hui fargga oktanuppelohkái beaivet, ja mii, mu mielbargi guovttos ja mun, leat dál jođus Selander-gárdimii. Mii galgat galledit roavvá Göransson, dan vuorraset nissona gean ikte oinniimet imašlaš dilálašvuodas...
- Gula Jonas, ale mat dál dájo dainna báddenmašiinnain. Eat mii leat bohtán deike stoahkat detektiivvan! dajai Annika.

Láse rahpasii viesus, ja roavvá Göransson idii láseráigái.

– Na hei, mánát! Sáhttibehtet go mannat gievkkanuksii! Mun lea áiddo bassan láhtti stuorafeaskáris.

– Gea dán dearvvaheami! savkkuhii Jonas. Mii dat lei máid dadjen?

Sii manne viesu duogábeallái, ja roavvá Göransson bođii rahpat. Vaikko Jonas ja Annika leigga mánggii su oaidnán gávppis, de lei dego vuosttaš geardde suinna deaivvadit. Soai leigga jurddašan su birra ahte lei oalle dábálaš olmmoš, boarráset ránes áhkku, gii lávii hisset dávviriid ja álo lei hoahppu, olmmoš gean dette ii mearkkašan.

Muhto ii son lean nu dábálaš go ledje doivon, son gal orui gozuid nalde. Sus ledje ruškesivnnát čalmmat mat oidne buot. Son váccii eará láhkái dáppe go de go iežas gálvvuiguin márkkanis. Iežas ruovttus váccii geahppasit. Sus lei jorba, vánkás gorut, ii lean buoidi, muhto váfis, juolggit ledje erenoamáš seakkit. Sus ledje unna juolggážit, ja gieđat ja suorpmat ledje maidai unnit. Gieđat ja juolggit eai vástidan su gorudii muđui.

– Mun oainnán dii lehpet golmmas? lei vuosttaš máid dajai.

– Jua, dá lea David Stenfäldt, min olmmái, dajai Annika.

Ja Jonas lasihii:

– Son dat gal máhtta liđiid dikšut.

– Nugo, janu?

Roavvá Göransson orui eahpádusas, muhto luittii sin buohkaid sisa.

– Na jua, dát lea buorredáhttu dis, dajai son, ja geahčai nuppis nubbái. Muhto bohtet dál sisa, de čájehan didjiide! Ášši lea ahte mun dušše láigohan dán viesu, de eai sáhte nu ollu olbmot geat vázzet olggos sisa dáppe.

Son láidestii feaskára mielde gievkkani.

- Dat ii liiko ahte mun lean mielde, savkkuhii David.
- Eat mii dárbbáš mearridit váldit barggu dakkaviđe, savkkuhii Annika. Eat lohpit maidege, mii dušše gullat movt lea.
- Mun lean sirdán lieđdelihtiid deike gievkkani, nu galle go čáhkkehin, de ehpet dárbbat viegadit birra buot nu ollu, dajai roavvá Göransson. Muhto lea várra buorre ahte álgit beaivestobus.

Son vuot láidestii ovdalanja čađa.

- Son orro leame jieris, bosui Jonas ja roabai báddenmašinnain.
- Dál don divttát dien, ipmirdat go! dajai Annika.
- Dáppe leat nu ipmilmeahtun ollu lieđit! dajai roavvá Göransson
- Dovddat go báikki niegus? savkkuhii Annika Davidii.

David nivkulii ja roavvá Göransson jotkkii:

- De fal, dat lieđit leat stuora váttisvuohtan dán viesus.
- Dat lea vissa boares viessu, vai? dajai Jonas.
- Na, ii leat jur ikte ceggejuvvon. Gal dat fal lea 16- dahje 1700-loguid rájes, jáhkán. Ja lieđit orrot leame lihka boarrásat! Dat leat vissa čuvvon soga dán viesus mánggaid buolvvaid. Okta šaddu galgá leat erenoamáš boaris, muhto in dieđe gal guhte dat lea. Lieđit eai leat mu, dat gullet vissui, ja daid ii ábut sirdit eret. Lea nu issoras ollu bargu daiguin!

Son bohkosii, goike, veahá bilkideaddji boagustat. Lei čielggas ahte ii liikon daidda liđiide.

Son lei guottašan vulos lieddelihtiid mat ledje bajit gearddis, dál devde sihke gievkkana ja beaivestobu.

- Dál de ehpet dárbbat viegadiid boardagiid dahje orrut doppe badjin obanassiige!

Lei čielggas ahte son balai sii galge vánddardišgoahhtit viesus, son várra moraštii daid áiddo basson láhttiid. Fáhkkestaga beaškkehii uksa dahje láse gitta bajit gearddis, lei šaddan jiella muhtin sajis, ja roavvá Göransson fertii mannat iskat. Sii báhce okto oanehis boddui.

- Lei go ná David? savkkuhii Annika.

David ii vástidan dakkaviđe, son čuoččui ja geahčai lieđi mii lei okto ovttá lases. Čiegas láse guoras lei boares láhttediibmu. Annika ja Jonas čuovuiga su geahčestaga. Soai ipmirdeigga! Lieđđi! Diibmu! David ii dárbbášan maidege dadjat. Annika manai lieđi lusa.

- Dat orro veahá goikan, lastat heangájit...
- Divtte leat! Ale duohtat dan, savkkuhii David.

Roavvá Göransson lei boahtime vulos, sii gulle su lávkkiid.

- Máid mii dahkat? savkkuhit Annika hoahpus. Galgat go váldit dán barggu vai...?

Jonas bođii ja fálai pastillaid.

- Na, mii fertet árvvoštallat ášši, dajai son. Jurddašehkot!

Muhto David ii beroštan sus.

- Jua! Jua! Váldi barggu, dajai gosii earduduvvon.

Go roavvá Göransson bođii latnjii fas, lei Jonas geahčadeame dan láhttediimmu.

- Máid don dieppe barggat? jearralii bastilit.
- Man fiinna dološ diibmu! Vázzá go? dajai Jonas.
- Ii, diet diibmu ii vácce! Buoremus ahte dan ii duohtat! Roavvá Göransson jienas gullui ahte lei duođalaš iige háliidan eambo ságaid dan diimmu birra.

Muhto Jonas ii sáhtán heaitit. Son skoalkkuhii diibmogássa. Roavvá Göransson jietna šattai bastileabbo.

- Ale duohtat dan diimmu! Nu guhká go lean láigohan dáppe, de ii leat diibmu vázzán!

Jonas guđii diimmu, ja nisu álggii liđiid birra vuot hupmat.

- Dat leat nu divrasat diet lieđit, dajai bilkideaddji jienain. Na, ii leat gal mu fuomášupmi, mun gal ii beroš mii daiguin dáhpáhuvvá, muhto mus lea oainnat ovddasvástádus eaiggáda ovddas.
- Jus juo leat nu divrasat, man dihte ii váldán eaiggát daid mielde? imaštalai Annika.
- Na, eai oáččo man ge láhkái sirdojuvvot eret dáppe. Nu čuožžu muhtin dološ testameanttas vai mii dat lei...

Roavvá Göransson bohkosii ja dajai, ahte lei meastta galgat jáhkkit ahte lieđit ledje dán viesu duohta ássit. Dalle dolin fertii vissa buot heivehit daid liđiid mielde, nu orui.

- Muhtin olbmot čuoččuhit , ahte jus mihkkege dáhpáhuvvá liđiide, de dat mávssahit olbmuid. Buoremus lea dasto daid bures dikšut! dajai ja boagustii, muhto ámadadju lei duođalaš.
- Dát skálžžut? gullostii Jonas. Gullo go mearra dain?

- In mun dieđe! Has don bijašit daid ruovttoluotta gos váldet daid! Su jietna lei bastil ja lei čielggas ahte ii liikon dasa go Jonas duohtadii diŋggaid, muhto Jonas ii beroštan das.
- Jua, dain gullo mearra! dajai ja doalai skálžžu goappá ge bealji vuosttá.

Roavvá Göransson manai su lusa ja válddii sus daid skálžžuid.

- Dieid skálžžuid eat beasa duohtadit! Dat galget orrut doppe gos orrot! Son jorggihii Annika guvlui: Lea hirbmat stuora ovddasvástádus man válddán badjelasan, go luoittán din deike vissui. Várra livčče leamaš buoret ahte muhtin gii lea veahá boarráset...
- Ii nu gal! Mii gal birget dáinna, dajai Annika áŋgirit.
- Ii fal galgga šaddat váttisin, dajai David. Mii hirbmosit beroštit lidiin, dat gal manná bures. It don dárbbáš vuorjašuvvat.

David válddii sáni ja čájehii ahte sutnje sáhtta luohttit, nu ahte roavvá Göransson fuomášupmi jorggihivčče eret Jonasis, gii ii máššan skálžžuid ráfís, ja geahččalii báddet meara šuvvama. Annika geahčai sutnje bahás čalmmiiguin, muhto dat ii mearkkašan maidege. Son manai Jonas lusa.

- Áiggut go billistit buot? rusui son. Dus ii leat dáiga! Loahpas nagodii su luvvet skálžžuin dan botta go David humai roavvá Göranssoniin.
- Na, de mii dadjat nu, loahpahii son.

Ii son orron áibbas jáhkus, son mieđihii loahpas, muhto orui veahá balus go rokkastii Selander-gárdima gievkkanuvssa čoavdaga. Dan uksaráigge galge sii boahtit ja mannat. Son

guoktálasttii gaskal Annika ja David ovdal go de geigii čoavdaga Annikai. Son geardduhii mángii ahte válldii badjelasas stuora ovddasvástádusa.

- Okta ášši vel! dajai son. Allet beroš vástidit jus telefodna riŋge. Leat dušše ovddeš guossit geat doivot ahte penšunáhhta lea rabas dán geasi, nu ahte dat ii leat dárbu. Allet vástit! Diktet čuodjat!

De fal, sii áigo diktit čuodjat. Eai galgan uvssa ge rahpat jus muhtin bođii skoalkkuhit. Dan maid fertejedje lohpidit. Roavvá Göransson orui de veahá jaskkodan.

- De gal, dajai ja bohkosii. De ii leat eará go sávvat didjiide buoret lihku liđiiguin go dan máid ieš lean vásihan.
- Jua, dan gal sávan, dajai David. Mii bargat nu bures go sáhhtit.
- Na jua, dajai Jonas, mánnálaš muođuiguin. Dán bargat skihkalaččat! Dan gal lohpidan!

Muhto diet ii gal jedđen roavvá Göransson, dan gal oidne, ii dat orron nu movttet go geahčestii Jonasii.

- Gal dat fal ii leat dárbbaslaš ahte dii buot golmmas mannabehtet deike oktanis, ii go? dajai son ja geahčai Annikai.
- Na, čielgadii ii, dajai Annika. Eanemusat boadán mun deike ... ja David, gii erenoamážit berošta liđiin.

Jonas lei oaidnit dego livčče háliidan vuosttildit, muhto Annika geahčestii sutnje, ja roavvá Göransson orui leame duhtavaš. Son láidestii sin feaskárii. Sus orui veahá hoahppu dál, háliidii beassat sis eret, ja gosii gavnjalii sin olggos.

- Mun galggan toga mielde, dajai son, ja togat eai vuordde!

Muhto juste go galggai gokčat uvssa de fuobmái juoidá.

- Lea go oktage dis leamaš dáppe ovdal? jearralii.

Dan gal ii lean oktage dain.

- Nu ahte lea vuosttaš geardde de lehpet siste viesus? geardduhii.

Nu lei. Vuosttaš geardde. Son nivkalii dearvvuohtan, ja orui duhtavaš.

- Hei, hei dasto mánát! dajai ja govččai uvssa.

Jonas dollii mikrofovna njálbmái:

- De, ráhkis guldaleaddjit, dáinna hohpolaš dearvvuođain roavvá Göranssonis loahpahan dán hávvái mu reportáša Selander-gárdimis.

Annika geahčai sutnje suhtuin.

- It don fal lea bádden čađat?
- Diedusge lean, dajai Jonas ja válddii bátti olggos. Hirbmat miellagiddevaš. Áhkku mettii čađat! Son lea ilgat, duođas.

David váccii jávohaga ja jurddašii lieđi ja niegu. Rievtti mielde ii lean hirpmástuvvan. Son lei dása dagalduvvan. Son didii ahte galggai dovdat báikki.